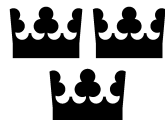

4

Budgetpolitiska mål och statsbudgeten

4 Budgetpolitiska mål och statsbudgeten

I detta kapitel redovisas de av riksdagen beslutade budgetpolitiska målen, regeringens förslag till tekniska justeringar av utgiftstaken för staten för åren 2001–2002, regeringens förslag till utgiftstak för staten och mål för den offentliga sektorns finansiella sparande för 2003 samt reviderade beräkningar av utgiftstaket för offentlig sektor. Vidare redovisas makroekonomiska förutsättningar, politiska prioriteringar, statsbudgetens och statskuldens utveckling samt den offentliga sektorns finanser.

4.1 Budgetpolitiska mål

De budgetpolitiska mål som regeringen föreslagit och som riksdagen ställt sig bakom ligger fast. Målen kan sammanfattas på följande sätt:

- De takbegränsade utgifterna skall rymmas inom beslutade utgiftstak för staten.
- Den offentliga sektorns finansiella sparande skall uppgå till 2 procent av bruttonationalprodukten (BNP) i genomsnitt över en konjunkturcykel.

De takbegränsade utgifterna omfattar utgiftsramarna för 26 utgiftsområden (nr 1–25 samt 27), utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten samt minskning av anslagsbehållningar. Utgiftsområde 26 Statsskuld-räntor m.m. ingår inte i de takbegränsade utgifterna eftersom regeringen och riksdagen i mycket begränsad omfattning kan påverka dessa utgifter på kort sikt. De takbegränsade utgifterna utgörs av faktiskt förbrukade anslagsmedel, vilket innebär att myndigheternas utnyttjande av ingående reservationer, anslagssparande och an-

slagskredit ingår. Budgeteringsmarginalen utgör skillnaden mellan utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna. Budgeteringsmarginalens syfte är att den skall utgöra en buffert mot såväl makroekonomisk osäkerhet som den osäkerhet som finns kring de finansiella konsekvenserna av redan fattade beslut. Om budgeteringsmarginalen tas i anspråk innebär det i regel att överskottet i de offentliga finanserna försämras.

Den offentliga sektorns finansiella sparande visar den förändring i den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet som beror på reala transaktioner. Finansiella transaktioner, såsom köp och försäljning av aktier och andra finansiella tillgångar, påverkar således inte det finansiella sparandet. Detsamma gäller värdeförändringar på tillgångar och skulder. Däremot påverkas den offentliga sektorns bruttoskuld av anskaffning och försäljning av finansiella tillgångar samt värdeförändringar.

De utgiftstak för staten och årsvisa mål för överskottet i de offentliga finanserna som riksdagen tidigare fastställt för åren 1999–2002 redovisas i tabell 4.1. Det preliminära utfallet för 1999 innebär att de budgetpolitiska målen uppfylldes. År 1999 uppgick den offentliga sektorns finansiella sparande preliminärt till 1,9 procent av BNP, vilket är ca 30 miljarder kronor över målet på 0,5 procent av BNP. Utgiftstaket klarades med en budgeteringsmarginal på preliminärt 1,5 miljarder kronor.

Regeringen föreslår i denna proposition att en teknisk justering görs av utgiftstaken för staten för åren 2001–2002. Vidare föreslås nivåer för utgiftstaket för staten och för målet för överskottet i de offentliga finanserna för 2003.

Tabell 4.1 Budgetpolitiska mål

	1999	2000	2001	2002
Utgiftstak för staten, miljarder kronor	753	765	790	814
Finansiellt sparande i offentlig sektor, procent av BNP	0,5	2,0	2,0	2,0

4.1.1 Utgiftstak för staten

Regeringens förslag: Med anledning av förslagen om pensionsrätt för studier och totalförsvarsplikt samt ett ökat återflöde från EU fastställs utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 792 miljarder kronor år 2001 och 817 miljarder kronor år 2002.

För 2003 fastställs utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 847 miljarder kronor.

Utgiftstak för staten

Utgiftstaket för staten infördes fr.o.m. budgetåret 1997. Syftet med utgiftstaket är framför allt att ge riksdagen och regeringen förbättrad kontroll och styrning över anvisade medel och utgiftsutvecklingen. Genom att riksdagen beslutar om ett tak för utgifterna tydliggörs även behovet av prioriteringar mellan olika utgiftsområden. Utgiftstaket ger budgetpolitiken en långsiktig inriktning med hög förutsägbarhet och främjar därmed trovärdigheten i den ekonomiska politiken.

Riksdagen har tidigare fastställt utgiftstaket för staten och ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 765 miljarder kronor år 2000, 790 miljarder kronor år 2001 och 814 miljarder kronor år 2002.

Regeringen föreslår nu att en teknisk justering görs av utgiftstaken för staten för åren 2001–2002. Justeringen beror på att pensionsrätt för studier och totalförsvarsplikt införs från och med 2001 samt på ett ökat återflöde av medel från EU för åren 2001–2002. Införandet av pensionsrätt för studier leder till att utgifterna inom utgiftsområde 15 Studiestöd beräknas öka med 740 miljoner kronor år 2001 och med 1 530 miljoner kronor år 2002. Det lägre beloppet 2001 förklaras av att det nya studiemedelssystemet

införs från och med den 1 juli 2001. Pensionsrätt för totalförsvarsplikt inom utgiftsområde 6 Totalförsvar medför att utgifterna ökar med 240 miljoner kronor per år från och med 2001. Återflödet från EU blir högre i förhållande till vad som tidigare budgeterats, dvs. innan förhandlingsresultatet av Agenda 2000 var helt klart. Det ökade återflödet leder till att utgifterna inom utgiftsområdena 14, 19 och 23 sammantaget beräknas öka med knappt 1 miljard kronor per år. Ökningen motsvaras dock, med vissa periodiseringsavvikelser, av ökade inkomster under inkomsttyp 6000 Bidrag m.m. från EU.

Tabell 4.2 Ökat EU-återflöde sedan 1999 års ekonomiska vårproposition

<i>Miljoner kronor</i>		
Differens mot VP1999	2001	2002
Uo 14 Europeiska Socialfonden	60	82
Uo 19 Europeiska Regionala utvecklingsfonden	520	400
Uo 23 Europeiska Utvecklings- och garantifonden för jordbruket	296	453
Total differens	876	935

En teknisk justering av utgiftstaket för staten för åren 1999–2002 gjordes hösten 1998 och hösten 1999 till följd av den statliga ålderspensionsavgift som införts på pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp.

Införandet av pensionsrätt för studier och totalförsvarsplikt leder till ökade utgifter för staten och till högre takbegränsade utgifter samtidigt som inkomsterna i ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten ökar i motsvarande grad. Därmed påverkas inte den konsoliderade offentliga sektorns utgifter, inkomster och finansiella sparande under den kommande treårsperioden till följd av förändringen. Förändrade utgifter till följd av att pensionsrätt införs för studier och för totalförsvarsplikt bör därför motivera en höjning av utgiftstaket.

Ett ökat återflöde av medel från EU inom ramen för det fastställda finansiella perspektivet är önskvärt. Storleken på återflödet ligger dock utanför regeringens direkta kontroll. Ett ökat återflöde utgör dessutom en över tiden saldo-neutral förändring för statsbudgeten, under förutsättning att eventuellt ökad medfinansiering hanteras genom omprioritering inom befintliga ramar, och påverkar därför inte det skatteuttag som krävs för att finansiera de offentliga utgifterna. Detta innebär att ökningen av återflödet

bör föranleda en teknisk justering av utgiftstaken.

I enlighet med tidigare praxis avrundas utgiftstaket till hela miljarder kronor. Regeringen föreslår därför att utgiftstaket höjs med 2 miljarder kronor år 2001 och med 3 miljarder kronor år 2002.

Tabell 4.3 Tekniska justeringar av utgiftstaket för staten

Miljarder kronor

	2001	2002
Nuvarande utgiftstak	790	814
Pensionsrätt för studier	0,7	1,5
Pensionsrätt för totalförsvarsplikt	0,2	0,2
Ökat EU-återflöde	0,9	0,9
Summa tekniska justeringar	1,9	2,7
Förslag till utgiftstak	792	817

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Regeringen föreslår vidare att utgiftstaket för staten för 2003 skall uppgå till 847 miljarder kronor. Denna nivå innebär att utgiftstaket ökar med 30 miljarder kronor i förhållande till utgiftstaket för 2002 eller med 1,8 procent i fasta priser. Ökningen av utgiftstakets reala värde 2003 är något högre än den årliga ökningen under perioden 2000–2002. Förändringen av utgiftsramarna mellan 2002 och 2003 till följd av pris- och löneomräkning av förvaltningsanslagen, förändrat prisbasbelopp och högre timlön uppgår till omkring 10 miljarder kronor.

Tabell 4.4 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Utgiftstak för staten	753	765	792	817	847
Procent av BNP	38,2	36,7	36,1	35,8	35,7
Procent av BNP efter tekniska justeringar ¹	38,5	36,9	36,1	35,8	35,7
Takbegränsade utgifter	751,5	764,1	789,7	810,8	826,9
Budgeteringsmarginal	1,5	0,9	2,3	6,2	20,1

¹ För att möjliggöra en rättvisande jämförelse över tiden bör utgiftstaken justeras åren 1999–2001 för de tekniska justeringar som tidigare har gjorts av utgiftstaken samt de tekniska justeringar som föreslås i denna proposition för åren 2001–2002. De korrigerade utgiftstaken uppgår till 760, 768 och 793 miljarder kronor för respektive år 1999–2001.

Förslaget till utgiftstak innebär att utgiftstaket i relation till BNP kommer att minska med 0,1 procentenhet mellan 2002 och 2003. Som andel av BNP minskar utgiftstaket något långsam-

mare mellan 2002 och 2003 jämfört med den genomsnittliga årliga minskningen under perioden 1999–2002, bl.a. till följd av att BNP-tillväxten förutsätts vara lägre 2003. Att utgiftstaket minskar i relation till BNP bidrar till en successivt fallande utgiftskvot för den offentliga sektorn.

Utgiftsprognoserna för de kommande åren är behäftade med osäkerhet, främst till följd av att de ekonomiska konsekvenserna av redan fattade beslut kan bli annorlunda än vad som antagits och att ett relativt stort antal anslag påverkas av den makroekonomiska utvecklingen. För att ge flexibilitet och därmed minska risken för revideringar av utgiftstaken finns därför en budgeteringsmarginal.

För det tredje kommande budgetåret året bör en budgeteringsmarginal på omkring 2,5 procent av de takbegränsade utgifterna finnas för att möta osäkerhet. Det innebär att en marginal på omkring 20 miljarder kronor är nödvändig för 2003. Denna bedömning gjordes även i 1996 års ekonomiska vårproposition där principerna för budgeteringsmarginalen redovisades för första gången. Den särskilde utredare som regeringen har tillsatt (dir. 1999:23) för att utvärdera den reformerade budgetprocessen skall bl.a. analysera hur olika former av osäkerhet har hanterats samt belysa hur budgeteringsmarginalen har använts. Vidare ingår i detta arbete att föreslå riktlinjer för den nivå på budgeteringsmarginalen som krävs för det innevarande året och de kommande tre åren för att budgeteringsmarginalen skall utgöra en tillräcklig buffert mot osäkerhet.

4.1.2 Utgiftstak för offentlig sektor

Regeringens förslag: Den offentliga sektorns utgifter beräknas till 1 108 miljarder kronor år 2001, 1 148 miljarder kronor år 2002 och 1 192 miljarder kronor år 2003.

Utgiftstak för offentlig sektor

Vid varje beslut om ett statligt utgiftstak har riksdagen även godkänt en beräkning av den offentliga sektorns utgifter. Utgiftstaket för den offentliga sektorn beräknas som summan av det fastställda utgiftstaket för staten och den beräknade kommunala utgiftsnivån med avdrag för interna transaktioner mellan staten, kommunsektorn och ålderspensionssystemet vid sidan av

statsbudgeten. Den största delen av de interna transaktionerna utgörs av statsbidrag till den kommunala sektorn, bl.a. det generella statsbidraget.

I enlighet med den kommunala självstyrelsens princip beslutar kommuner och landsting själva om sina utgifter. Utgiftstaket för den offentliga sektorn måste därför ges en annan innebörd än utgiftstaket för staten. Den lösning som valts innebär att riksdagen godkänner en beräkning av de kommunala utgifterna i enlighet med aktuella ekonomiska bedömningar och regelmässiga förutsättningar. I det statliga utgiftstaket ingår dock statens bidrag till kommunerna, vilket innebär att riksdagen indirekt påverkar de kommunala utgifternas storlek. Att riksdagen skall godkänna ett tak för hela den offentliga sektorn kan bl.a. motiveras med att det är de totala offentliga utgifterna som på sikt är avgörande för skatteuttagets nivå.

Det preliminära utfallet 1999 för de utgifter som omfattas av utgiftstaket för den offentliga sektorn blev 1 056 miljarder kronor eller 53,5 procent av BNP. I 1996 års ekonomiska vårproposition redovisade regeringen den första beräkningen av utgiftstaket för den offentliga sektorn för 1999. Det preliminära utfallet för 1999 innebär att utgiftstaket för den offentliga sektorn blev 21 miljarder kronor lägre än denna beräkning. I regeringens skrivelse avseende årsredovisningen för staten 1999 kommer regeringen att redovisa en uppföljning av utfallet för utgiftstaket för den offentliga sektorn.

Riksdagen godkände i budgetpropositionen för 2000 beräkningen av den offentliga sektorns utgiftstak till 1 066, 1 101 och 1 142 miljarder kronor för åren 2000–2002. Utgiftstaket revideras nu upp med mellan 5 och 7 miljarder kronor per år i förhållande till dessa beräkningar.

Det statliga utgiftstaket ökar med 2 respektive 3 miljarder kronor åren 2001–2002 jämfört med beräkningen hösten 1999. Orsaken är regeringens förslag i denna proposition om en teknisk justering av utgiftstaket för staten för dessa två år. Utgifterna i kommunsektorn är i stort sätt oförändrade 2000–2001 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2000 och har reviderats upp med 4,5 miljarder kronor 2002. Förändringarna respektive år beror bl.a. på att den institutionella överföringen av Svenska kyrkan från kommunsektorn till hushållens ideella organisationer fr.o.m. 2000 medför att kommunsektorns utgifter minskar och på ökade utgifter för kommunsektorn till följd av bl.a. nytt utfall och

nya makroekonomiska förutsättningar. Posten interna transaktioner beräknas minska med mellan 4 och 6 miljarder kronor åren 2000–2001 samt ökar med 1,8 miljarder kronor år 2002 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2000. Större delen av ökningen 2002 förklaras av införandet av pensionsrätt för studier och totalförsvarsplikt.

Utgiftstaket för den offentliga sektorn åren 2000–2003 beräknas till 1 071, 1 108, 1 148, respektive 1 192 miljarder kronor. Som andel av BNP minskar utgiftstaket från 53,5 procent 1999 till 50,3 procent 2003 eller med 3,2 procentenheter.

Tabell 4.5 Utgiftstak för offentlig sektor

<i>Miljarder kronor</i>					
	1999	2000	2001	2002	2003
Staten inkl. ålderspensionssystemet	753	765	792	817	847
Kommunsektorn ¹	474	480	496	516	534
Interna transaktioner	-171	-174	-180	-185	-189
Summa	1 056	1 071	1 108	1 148	1 192
Procent av BNP	53,5²	51,4	50,5	50,3	50,3

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ Kommunsektorn redovisas exkl. Svenska kyrkan fr.o.m. 2000.

² Exkl. Svenska kyrkan motsvarar det 53,0 % av BNP.

4.1.3 Överskott i den offentliga sektorns finanser

Regeringens förslag: Målet för det finansiella sparandet i den offentliga sektorn fastställs till 2,0 procent av bruttonationalprodukten för år 2003.

Ett centralt mål för finanspolitiken är att upprätthålla ett överskott i de offentliga finanserna på 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Därigenom minskar den offentliga nettoskulden och den framtida räntebördan. På detta sätt läggs en god grund för att möta de påfrestningar på de offentliga finanserna som den långsiktiga demografiska utvecklingen medför. Ett ambitiöst överskottsmål ökar också möjligheterna att motverka en kraftig konjunkturavmattning med aktiva åtgärder utan att underskottsgränsen på 3 procent av BNP i Stabilitets- och tillväxtpakten överskrids.

Konjunkturmässiga avvikelser från den långsiktiga tillväxttenden bör föranleda motsvarande

justeringar av de årsvisa målen. I en högkonjunktur bör därför överskottsmålet överstiga 2 procent. Det motsatta skall gälla i en lågkonjunktur. Om överskottsmålet sätts till 2 procent oavsett konjunkturläget riskerar finanspolitiken att förstärka konjunktursvängningarna.

I budgetpropositionen för 2000 gjordes en avstämning av överskottsmålen för perioden 2000–2002. Denna avstämning medförde att de av riksdagen tidigare fastställda årsvisa överskottsmålen på 2 procent av BNP bibehölls. Jämfört med budgetpropositionen görs nu en mer positiv bedömning av tillväxten. Sammantaget har BNP-nivån år 2001 justerats upp med 1,7 procent.

Tabell 4.6 BNP-tillväxt

	1999	2000	2001	Totalt
VP2000	3,8	3,8	2,9	10,8
BP2000	3,6	3,0	2,2	9,1
Differens	0,2	0,8	0,7	1,7

Trots den högre tillväxten under perioden 1999–2001 bedöms risken för en accelererande inflation vara begränsade. Bedömningen av ekonomins långsiktigt hållbara produktionsförmåga har justerats upp. Något betydande gap mellan faktisk och potentiell produktion torde därför inte uppkomma under år 2001. För åren därefter antas ekonomin växa i takt med den långsiktiga trenden. Med hänsyn till att osäkerheten är betydande om den långsiktigt uthålliga produktionsförmågan i svensk ekonomi avser regeringen att i budgetpropositionen för 2001 återkomma till frågorna om årliga överskottsmål och om hur överskottet skall disponeras. I avvaktan härpå föreslår regeringen att de nuvarande målen om ett överskott i de offentliga finanserna på 2,0 procent av BNP för 2001 och 2002 ligger fast och att målet för 2003 fastställs till 2,0 procent.

Om den ekonomiska utvecklingen väsentligt skulle avvika från den nuvarande bedömningen måste målen omprövas. Det gäller avvikelser från bedömningen av såväl den faktiska tillväxten som ekonomins långsiktigt hållbara produktionspotential. Budgetberäkningarna bygger på det s.k. basalternativet, som redovisas i bilaga 1 Svensk ekonomi. I bilagan redovisas också två alternativa kalkyler för perioden 2001–2003. I överhettningsoptionen ökar löner och priser kraftigt under 2001 till följd av en mer pessimistisk bedömning av ekonomins produktionspotential. Den ökade efterfrågan på arbets- och varumark-

naderna driver upp priser och löner. Såväl penning- som finanspolitiken måste stramas åt för att återställa balansen i samhällsekonomin. Överskottsmålet för de offentliga finanserna måste därför höjas och utrymmet för fortsatta reformer begränsas kraftigt. Överhettningsoptionen visar att utrymme för permanenta reformer bara kan skapas genom de överskott som uppkommer vid den långsiktigt hållbara BNP-nivån. I alternativet med högre tillväxt antas ekonomins produktionsförmåga vara bättre än i basalternativet. Tillväxten blir högre utan att inflationen tar fart och reformutrymmet blir större.

4.2 Makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningarna är av stor betydelse vid beräkningen av såväl statsbudgetens som den offentliga sektorns inkomster och utgifter. De offentliga finanserna påverkas exempelvis starkt av konjunktursvängningar och bruttonationalproduktens nivå. Skatteinkomsterna varierar i stort sett med bruttonationalprodukten (BNP) i löpande priser, eftersom viktiga skattebaser (löner, hushållens konsumtionsutgifter m.m.) är relaterade till BNP, medan merparten av transfereringsutgifterna inte påverkas alls eller reduceras vid en högre tillväxt. En tumregel är att 1 procent högre BNP innebär att överskottet i de offentliga finanserna, uttryckt som andel av BNP, förbättras med omkring 0,75 procentenheter eller med i storleksordningen 15 miljarder kronor. Även de takbegränsade utgifterna är känsliga för den makroekonomiska utvecklingen. En höjning av den öppna arbetslösheten med 0,1 procentenheter eller en höjning av prisbasbeloppet med 100 kronor innebär exempelvis att de takbegränsade utgifterna ökar med drygt en halv miljard kronor.

Svensk ekonomi är inne i en stark expansionsfas. I förhållande till antagandena i budgetpropositionen för 2000 har exportutsikterna förbättrats och hushållens konsumtion väntas utvecklas snabbare under de kommande åren.

De centrala makroekonomiska förutsättningarna för budgetberäkningarna redovisas i tabell 4.7. Dessa förutsättningar, som finns återgivna i sin helhet i baskalkylen i bilaga 1 Svensk ekonomi, innebär att BNP-nivån 2001 i fasta priser revideras upp med sammantaget ca 1,7 procent, jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2000. Större delen av denna upprevidering

förutsätts också innebära en upprevidering av ekonomins potentiella produktionsförmåga.

Tabell 4.7 Makroekonomiska förutsättningar

Värden från budgetpropositionen för 2000 anges inom parentes

	1999	2000	2001	2002	2003
BNP ¹	3,8 (3,6)	3,8 (3,0)	2,9 (2,2)	2,0 (2,0)	2,0
BNP i nivå ²	1972 (1951)	2083 (2042)	2195 (2129)	2282 (2217)	2371
Prisbasbelopp ³	36,4 (36,4)	36,6 (36,6)	36,9 (36,9)	37,6 (37,6)	38,3
KPI ⁴	0,3 (0,3)	1,3 (1,2)	2,2 (1,9)	2,0 (2,0)	2,0
Årsgenomsnitt					
Hushållens konsumtionsutgifter ¹	4,1 (3,1)	5,0 (3,0)	2,7 (2,2)	2,0 (2,1)	2,0
Utbetald lönesumma ⁵	6,0 (5,9)	5,2 (4,6)	4,4 (3,5)	3,8 (3,2)	3,8
Sysselsättningsgrad ⁶	75,9 (76,2)	76,7 (77,1)	77,3 (77,3)	77,3 (77,3)	77,3
Öppen arbetslöshet ⁷	5,6 (5,4)	4,6 (4,5)	3,9 (4,2)	3,9 (4,2)	4,0
Arbetsmarknadspolitiska program ⁷	3,1 (3,3)	3,1 (3,5)	3,1 (3,5)	3,1 (3,5)	3,1
Ränta 5 år	4,5 (4,3)	5,6 (4,8)	5,5 (5,0)	5,2 (5,0)	5,0
Årsgenomsnitt					
Ränta 6 månader	3,3 (3,2)	4,4 (3,6)	4,7 (4,1)	4,6 (4,4)	4,6
Årsgenomsnitt					

¹ Årlig procentuell förändring i fasta priser. Bortsett från effekten av att Svenska kyrkan institutionellt överförs till hushållssektorn ökar hushållens konsumtionsutgifter med 4,0 % år 2000.

² Miljarder kronor i löpande priser.

³ Tusental kronor.

⁴ Årlig procentuell förändring.

⁵ Årlig procentuell förändring i löpande priser.

⁶ Andel av befolkningen mellan 20 och 64 år i reguljär sysselsättning.

⁷ Andel av arbetskraften.

I fasta priser prognostiseras BNP växa med 3,8 procent 2000 och med 2,9 procent 2001. För åren 2002 och 2003 presenteras utöver en baskalkyl alternativa kalkyler med olika antaganden om hur BNP-tillväxten utvecklas. Den baskalkyl som ligger till grund för budgetberäkningarna innebär en långsiktig tillväxttakt på omkring 2,0 procent per år. I löpande priser beräknas BNP öka med i genomsnitt ca 4,7 procent per år under perioden 1999–2003.

Inflationen, beräknad utifrån konsumentprisindex (KPI), ökar mellan åren 2000 och 2001 med 0,9 procentenheter. Ökningen förklaras till betydande del av att frysningen av taxeringsvärdena antas upphöra 2001. För regeringens bedömning av fastighetsskatten och skatteuttaget 2001 hänvisas till avsnitt 8.2. Åren därefter be-

räknas inflationen stabiliseras på en nivå på omkring 2 procent. Prisbasbeloppen beräknas bli lika stora under perioden 2000–2002 som i beräkningen i budgetpropositionen för 2000. Prisbasbeloppet påverkar framför allt statens och AP-fondens utgifter för basbeloppsanknutna transfereringar samt grundavdragen vid beräkningen av fysiska personers inkomstskatt.

I fasta priser beräknas hushållens konsumtionsutgifter öka med 4,0 procent 2000 (bortsett från effekten av att Svenska kyrkan institutionellt överförs till hushållssektorn) och med 2,7 procent 2001. En viktig förklaring till ökningarna är att hushållens reala disponibla inkomster stiger samt en ökad tilltro såväl till den egna ekonomin som till den allmänna ekonomiska utvecklingen. Ökningstakten dämpas åren därefter och antas uppgå till ca 2,0 procent 2003. Detta innebär en betydande uppjustering av hushållens konsumtionsutgifter åren 2000 och 2001, jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2000. Hushållens konsumtionsutgifter ligger framför allt till grund för beräkningen av inkomsterna från mervärdesskatten.

Den årliga förändringen av den utbetalda lönesumman revideras upp samtliga år under perioden 2000–2002, jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2000. Ökningarna förklaras bl.a. av ett högre antagande om timlönen, som nu beräknas öka med i genomsnitt 3,5 procent per år under den kommande perioden. Utvecklingen av utbetald lönesumma ligger framför allt till grund för beräkningarna av såväl fysiska personers inkomstskatt som socialavgifter.

Den öppna arbetslösheten beräknas minska successivt under perioden, från 5,6 procent 1999 till 4,0 procent 2003. År 2000 beräknas den öppna arbetslösheten uppgå till i genomsnitt 4,6 procent. Målet om högst 4 procents arbetslöshet 2000 beräknas dock uppnås i slutet av 2000. Den öppna arbetslösheten beräknas nu bli 0,3 procentenheter lägre åren 2001–2002 jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2000, vilket bl.a. innebär lägre utgifter för arbetslöshetsförsäkring. Antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program beräknas under perioden ligga kvar på samma nivå som utfallet för 1999, vilket innebär ett genomsnittligt antal deltagare om 135 000 per år.

I budgetpropositionen för 1999 presenterade regeringen ett mål för sysselsättningen som innebär att den andel av befolkningen i åldrarna 20–64 år som är reguljärt sysselsatt skall uppgå

till minst 80 procent 2004. Sysselsättningsgraden var 75,9 procent 1999 och beräknas i baskalkylen stiga till 77,3 procent 2003. Sysselsättningsgraden beräknas bli i stort sett oförändrad under perioden 2000–2002 jämfört med vad som antogs i budgetpropositionen för 2000.

Den femåriga marknadsräntan väntas falla mellan 2000, då den är som högst, och 2003. Jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2000 antas dock både 6-månadersräntan och den femåriga räntan bli högre samtliga år under de kommande åren.

4.3 Politiska prioriteringar

I 1999 års ekonomiska vårproposition föreslogs en rad åtgärder för ökad tillväxt, sysselsättning och rättvisa, samt ökad jämställdhet och förbättrad miljö. I budgetpropositionen för 2000 föreslogs sänkt skatt för hushåll och företag på sammanlagt 15 miljarder kronor 2000 och ca 20 miljarder kronor för de kommande åren. För 2001 föreslogs satsningar på Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd, assistansersättning och ytterligare resurser till kommuner och landsting.

Regeringen föreslår nu att ytterligare satsningar görs för högre tillväxt och ökad rättvisa. Regeringen prioriterar i denna proposition att skapa goda förutsättningar för fler jobb så att arbetslöshetsmålet och sysselsättningsmålet uppnås. De två målen för arbetsmarknaden, att den öppna arbetslösheten skall vara högst 4 procent vid slutet av 2000 och att 80 procent av alla personer i åldrarna 20–64 år skall vara sysselsatta 2004 är nu inom räckhåll.

Regeringen föreslår ett brett program med åtgärder som syftar till att minska arbetslösheten, öka sysselsättningen och tillväxten. Programmet innehåller också särskilda insatser för att öka sysselsättningen för invandrare. Insatserna redovisas i avsnitt 1.4.1. Bland åtgärderna kan bl.a. nämnas att de arbetsmarknadspolitiska programmen i än högre grad riktas mot de långtidsarbetslösa. Större delen av dessa åtgärder finansieras dock inom befintliga utgiftsramar.

Andra prioriterade områden är insatser för de sämst ställda pensionärerna samt förstärkning av familjepolitiken, det internationella biståndet och miljöområdet. Dessutom föreslås ökade resurser till statlig myndighetsutövning inom vissa områden, bl.a. skatteförvaltningen och rättsväsendet. I

tabell 4.8 redovisas de beräknade effekterna för de offentliga finanserna till följd av de förslag till nya satsningar och utgiftsminskningar som regeringen presenterar i denna proposition. Budgeteffekterna redovisas per kalenderår. Dessutom redovisas varaktiga budgeteffekter för den offentliga sektorn av de olika förslagen. Vid temporära åtgärder utgörs den varaktiga effekten av räntan på nuvärdet av framtida saldoförändringar. Ikraftträdandeårets volymer används i beräkningen av den varaktiga budgeteffekten. I tabellen redovisas också budgeteffekten av de förslag som berör budgetens inkomstsida. Samtliga åtgärder ingår i regeringens förslag till utgiftsramar som presenteras i kapitel 7 och i den beräkning av statsbudgetens- och den offentliga sektorns inkomster som presenteras i kapitel 6.

I förhållande till budgetpropositionen för 2000 ökar de takbegränsade utgifterna åren 2001 och 2002 till följd av de föreslagna satsningarna och utgiftsminskningarna med 2,4 respektive 7,5 miljarder kronor. Totalt innebär de föreslagna satsningarna 2003 att de takbegränsade utgifterna ökar med 18,3 miljarder kronor i förhållande till vad som följer av gällande regler. Till stor del utgörs dessa utgifter av förlängningar av olika temporära program. Den varaktiga budgeteffekten för offentlig sektor av de föreslagna utgiftsförändringarna uppgår till 9,4 miljarder kronor.

Försvagningen av de offentliga finanserna till följd av åtgärderna på budgetens inkomst- och utgiftssida beräknas sammantaget uppgå till 4,5, 9,2 respektive 20,0 miljarder kronor för åren 2001–2003, varav inkomstminskningar, netto, förklarar 3,1, 3,5 respektive 3,5 miljarder kronor av försvagningen. Den varaktiga budgetförsvagningen för offentlig sektor beräknas till 12 miljarder kronor.

Nedan redovisas per utgiftsområde de viktigaste förändringarna jämfört med budgetpropositionen för 2000.

Tabell 4.8 Nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar 2001–2003

Nettoförsvagning av offentliga finanser och effekter på takbegränsade utgifter i förhållande till budgetpropositionen för 2000.

Miljoner kronor	2001	2002	2003	Varaktigt effekt
Uo1 Hovet, demokratimedel, Regeringskansliet	243	13	5	15
Uo3 Skatteförvaltning och tull	135	135	135	135
Uo4 Rättsväsendet	820	1 320	1 420	1 400
Uo5 Utrikesförvaltningen	50			2
Uo6 Internationella insatser och pensionsrätt för totalförsvarsplikt ²	490	240	240	250
Uo7 Bistånd			1 632	1 500
Uo7 Samarbete Central- och Östeuropa		600	900	80
Uo8 Integrationsåtgärder	100	100	100	10
Uo8 Storstadssatsning			230	10
Uo9 Tandvård		200	500	470
Uo11 Sämst ställda pensionärer	1 130	1 130	1 130	1 100
Uo11 Änkepensioner	30	30	30	30
Uo12 Växelvis boende i underhållsstödet, mamma/pappamånad	13	1 000	1 000	960
Uo13 Lönegaranti	-220	-220	-220	-220
Uo14 Arbetsmarknadspolitiska program	-775	-665	-465	-475
Uo14 Lönebidrag	120	240	240	230
Uo14 Arbetarskyddsverket	20	20	20	20
Uo15 Vuxenstudiestöd			2 600	120
Uo15 Pensionsrätt för studier ²	740	1 530	1 530	1 500
Uo16 Kunskapslyftet och kvalificerad yrkesutbildning m.m.	-100	-100	2 440	200
Uo16 Maxtaxa, allmän förskola, föräldraledigas barn m.m. ¹	-1550	1 000	500	400
Uo16 Läsfrämjande insatser	100	100		10
Uo16 Utbyggnad av högskolan			500	450
Uo16 Forskningsmedel			500	450
Uo16 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-60	-60	-60	-60
Uo16 Specialskolor	-96	-96	-96	-90
Uo16 CSN	20	20	20	20
Uo17 Konstnärers villkor, kulturinstitutioner	70	70	70	70
Uo18 Administration av skogsinköp, fukt- och mögelskador	35	35	25	3
Uo18 Lokala investeringsprogrammet			900	30
Uo18 Studentbostäder	275	125		10
Uo19 IT-infrastruktur	50	50	250	25
Uo19 Regionalpolitik/försvarsmställningar, resurscentra	210	110	10	20
Uo20 Miljö, miljöövervakning	175	180	1 149	50
Uo21 Barsebäck	337	344	338	140
Uo22 Infrastruktur			500	460
Uo23 Ekologisk forskning, viltskador och biotopskydd	50	50	150	10
Övrigt	-75	-29	14	-4
Summa ökning av takbegränsade utgifter	2 385	7 472	18 267	9 361
Summa försvagning av offentliga finanser, utgifter	1 405	5 702	16 467	9 361

¹ Förändring i förhållande till tidigare avsatta medel för maxtaxa m.m. Totalt avsätts 150 mkr 2001, 4400 mkr 2002 och 5600 mkr 2003.² Pensionsrätt för studier och totalförsvarsplikt påverkar ej de offentliga finanserna åren 2001–2003.

Tabell 4.8 (fortsättning) Nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar

Nettoförsvagning av offentliga finanser och effekter på takbegränsade utgifter i förhållande till budgetpropositionen för 2000.

Miljoner kronor	2001	2002	2003	Varaktig effekt
Anställningsstöd för långtidsarbetslösa	750	840	840	835
Skatteavdrag för IT-installationer	800	800	800	160
Vägverket, offentligrättsliga avgifter	480	540	540	500
Åtgärder på företags- och kapitalbeskattningsområdet	260	460	460	360
Lönegaranti	220	220	220	220
Rättsväsendet och UD, avgiftsinkomster för pass, viseringar m.m.	205	205	205	205
Arbetspraktik	200	200	200	200
Länsstyrelserna, körkort (avgiftsinkomster)	40	40	40	40
Specialskolor, avgiftsinkomster	48	96	96	90
CSN, avgiftsinkomster	80	80	80	80
Tullen, avgiftsinkomster	25	25	25	25
Utvidgning av yrkesfiskaravdrag	10	10	10	10
Flygledarutbildning (Luftfartsverkets inkomster till staten)	-1	-2	-2	-2
Summa inkomstminskning, netto	3 117	3 514	3 514	2 723
Nettoförsvagning av den offentliga sektorns finanser	4 522	9 216	19 981	12 054

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Regeringskansliet beräknas engångsvis tillföras 130 miljoner kronor 2001 i avvaktan på regeringens samlade överväganden med anledning av utredningen om Regeringskansliets dimensionering och verksamhet. Vidare beräknas ytterligare 100 miljoner kronor för toppmötet under Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd första halvåret 2001.

Utgiftsområde 3 Skatteförvaltning och uppbörd

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2000 att man skulle återkomma med förslag som syftar till att förbättra effektiviteten i skatteförvaltningens skattekontroll. Bakgrunden är att effektiviteten sjunkit de senaste åren. Målet är att återställa kontrollverksamheten till 1997 års nivå. Skattekontrollen skall förebygga och åtgärda fel och fusk. För att kontrollen skall få önskvärd effekt måste den vara synlig. Antalet revisioner har minskat sedan 1997. När nivån på skattekontrollen sjunker leder detta ofrånkomligen till att den preventiva effekten och lojaliteten med skattesystemet minskar. På sikt kommer därför bristande skattekontroll att leda till stora problem. Mot bakgrund av ovan redovisade skäl beräknas skatteförvaltningen tillföras ytterligare 125 miljoner kronor per år fr.o.m. 2001. Tullverket tillförs 10 miljoner kronor samt ges möjlighet att disponera avgiftsmedel.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Regeringen har tidigare aviserat att de avser att återkomma till riksdagen när det gäller utvecklingen av rättsväsendet. Rättsväsendet beräknas tillföras 1 000 miljoner kronor fr.o.m. 2001, 1 500 miljoner kronor 2002 samt 1 600 miljoner kronor 2003. Av dessa belopp belastar 180 miljoner kronor per år statsbudgetens inkomstsida. Tillskott motiveras huvudsakligen av polisens mycket bekymmersamma ekonomiska situation. Medlen är främst avsedda att säkra närpolisreformen, inte minst i storstadsområdena, samt att förstärka gränskontrollen. Därutöver kommer tillskottet att möjliggöra ett fortsatt moderniseringsarbete inom domstolsväsendet, en konsolidering av det reformarbete som utförts inom åklagarväsendet samt en ökning av platsantalet och fortsatt verksamhetsutveckling inom kriminalvården.

Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Utrikesförvaltningen tillförs engångsvis 50 miljoner kronor 2001 i avvaktan på regeringens samlade överväganden med anledning av utredningen om Regeringskansliets dimensionering och verksamhet. Från och med 2001 föreslås att utrikesförvaltningen får disponera 25 miljoner kronor per år av de offentligrättsliga avgifterna för pass, viseringar m.m.

Utgiftsområde 6 Totalförsvaret

Utgiftsområdet beräknas tillföras 250 miljoner kronor 2001 för fredsfrämjande truppinsatser. Från 2001 beräknas 240 miljoner kronor tillföras för pensionsrätt för totalförsvarsplikt.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Regeringen bedömer att samarbetsprojektet med Central- och Östeuropa kommer att fortsätta även efter 2001. Regeringen har preliminärt beräknat 600 miljoner kronor år 2002 och 900 miljoner kronor 2003, dvs. ett program i samma omfattning som tidigare. Innan medel anvisas skall dock en oberoende utvärdering av verksamheten genomföras.

Regeringen föreslår att biståndsmålet höjs från 0,74 procent av BNI 2002 till 0,81 procent av BNI 2003. Regeringen har ambitionen att Sverige åter skall uppnå enprocentmålet när de statsfinansiella förutsättningarna föreligger.

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

För att öka sysselsättningen bland invandrare beräknas utgiftsområdet tillföras 100 miljoner kronor per år 2001–2003. Utvecklingsinsatserna i storstadsregionerna förlängs vilket innebär att 230 miljoner kronor tillförs detta område 2003.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Anvisade och beräknade medel under perioden 1999 till 2001 bygger på uppskattningen att 1 000 personer skulle komma att erhålla ersättning för tvångssterilisering. Den senaste prognosen visar att närmare 1 700 personer kommer att beviljas ersättning. Mot bakgrund av detta beräknas utgiftsområdet tillföras 21 miljoner kronor. Därutöver beräknas utgiftsområdet tillföras 200 miljoner kronor 2002 och 500 miljoner kronor 2003 för insatser inom tandvårdsområdet.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Till utgiftsområdet aviseras att ca 1 100 miljoner kronor tillförs insatser för pensionärer med låga inkomster. Av dessa medel avsätts ca 830 miljoner kronor till förändringar inom bostadstillägget till pensionärer (BTP). BTP ersätter med nuvarande regler boendekostnader mellan 100 kronor och 4 000 kronor till 90 procent. Regeringen aviseras i denna proposition dels att den övre gränsen skall höjas från 4 000 till 4 500 kronor, dels att den undre gränsen vid

100 kronor skall slopas. Vidare avsätts ca 35 miljoner kronor för att höja gränsen för skälig levnadsnivå i det särskilda bostadstillägget till pensionärer (SBTP) samt totalt 280 miljoner kronor (varav cirka 60 miljoner kronor till utgiftsområde 10) för att den tillfälliga höjningen av pensionstillskottet (PTS), som riksdagen beslutade om i juni 1999, skall kunna permanentas.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgiftsområdet tillförs 1 000 miljoner kronor fr.o.m. 2002. Regeringen avser att förlänga föräldraförsäkringen med 30 dagar fr.o.m. 1 januari 2002. Inom ramen för den förlängda föräldraförsäkringen kommer sammanlagt 60 dagar att vara reserverade för mamman respektive pappan.

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Det förstärkta anställningsstödet, som infördes under hösten 1999, har visat sig vara en verkningfull åtgärd för de mest utsatta grupperna. Regeringen föreslår därför att det förstärkta anställningsstödet skall förbättras för personer som varit arbetslösa eller deltagit i arbetsmarknadspolitiska åtgärder i minst fyra år. Vidare föreslås i regeringens proposition 1999/2000:98 Förnyad arbetsmarknadspolitik för deltagande och tillväxt ett särskilt anställningsstöd för äldre personer som varit arbetslösa i minst två år. Vidare beräknas ramen för utgiftsområdet att minska med 200 miljoner kronor till följd av att regeringen i budgetpropositionen för 2001 avser föreslå riksdagen att Arbetsmarknadsverket får disponera avgiftsinkomster för arbetspraktik.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Riksdagen beslöt hösten 1999 att ett reformerat studiestödssystem skall införas från och med den 1 juli 2001. En del av studiestödsreformen innebär att studerande som uppbär studiemedel skall ges pensionsrätt i det reformerade ålderspensionssystemet.

Medel för detta ändamål har avsatts inom utgiftsområdet med 740 miljoner kronor 2001 och 1 530 miljoner kronor för vart och ett av åren 2002 och 2003, utöver de medel som avsattes för hela reformen i budgetpropositionen för 2000.

Regeringen beräknar att kunskapslyftet skall ha samma omfattning t.o.m. hösten 2002 och avser att återkomma i en proposition om vuxenstudiestödets fortsatta inriktning och dimensionering efter kunskapslyftsperioden. I avvaktan på denna proposition beräknas medel om ca

2 600 miljoner kronor avsätts för ett fortsatt vuxenstudiestöd efter 2002.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Regeringen föreslår att ett stegvis införande av allmän förskola och maxtaxa inom barnomsorgen påbörjas nästa år. Den 1 juli 2001 föreslås barn till arbetssökande föräldrar få rätt till förskoleverksamhet. Den 1 januari 2002 föreslås en maxtaxa i barnomsorgen införas. Vidare föreslås rätt till barnomsorg för barn till föräldrar som är föräldralediga med yngre syskon, fr.o.m. den 1 januari 2002. En allmän förskola för 4- och 5-åringar införs från 1 januari 2003. Från 2002 avsätts 500 miljoner kronor för åtgärder som förbättrar kvalitén i barnomsorgen och för 2003 beräknas 5 600 miljoner kronor, vilket motsvarar en fullt utbyggd reform.

Regeringen förslår vidare att 100 miljoner kronor avsätts per år under 2001 och 2002 i syfte att främja ökad måluppfyllelse i grundskolan.

Regeringen prioriterar insatser för att förbättra gymnasieskolans utbildningar och avser att återkomma med ett förslag om utökad undervisningstid i gymnasieskolans samtliga program i budgetpropositionen för 2001.

För 2003 har ca 2 300 miljoner kronor avsatts för platser i kunskapslyftet och den kvalificerade yrkesutbildningen.

Regeringen föreslår vidare att Centrala studiestödsnämnden (CSN) ges ett resurstillskott på ca 100 miljoner kronor per år under perioden 2000–2003. Resurstillskottet föreslås ske dels i form av att CSN:s anslag ökas med 20 miljoner kronor genom en omfördelning inom utgiftsområdet, dels att CSN får disponera de avgiftsinkomster som tas ut för uppläggning av lån och som i dag redovisas mot inkomsttitel. Avgiftsinkomsterna beräknas uppgå till ca 80 miljoner kronor per år.

Regeringen avser att föreslå en fortsatt utbyggnad av grundutbildningen vid universitet och högskolor. För 2003 har för detta ändamål avsatts 500 miljoner kronor (inklusive studiestöd). Regeringen avser att senare återkomma till fördelningen av de nya högskoleplatserna.

Efter förslag i 1999 års ekonomiska vårproposition har riksdagen beslutat om en förstärkning av anslagen för grundforskning och forskarutbildning inom utgiftsområde 16 med 70 miljoner kronor 2000, 470 miljoner kronor 2001 och 779 miljoner kronor 2002. Regeringen beräknar i föreliggande proposition en ytterligare förstärk-

ning av anslagen för grundforskning och forskarutbildning med 500 miljoner kronor för 2003. Regeringen avser att senare återkomma med förslag till inriktning och fördelning av resurserna.

Utgiftsområde 17 Kultur, media, trossamfund och fritid

Regeringen föreslår att utgiftsområdet tillförs 40 miljoner kronor för att förbättra konstnärernas villkor på arbetsmarknaden. Dessutom föreslås 30 miljoner kronor för att stärka den ekonomiska basen för kulturinstitutionerna.

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Regeringen föreslår att ett tillfälligt investeringsbidrag införs fram till och med år 2002 för anordnande av studentbostäder på eller i anslutning till orter där det finns universitet eller högskola. Bidrag lämnas för ny- och ombyggnader som påbörjas under perioden 13 april 2000 till 31 december 2002. Bidragsgivningen rambegränsas så att bidrag totalt beviljas med högst 400 miljoner kronor. Finansiering av investeringsbidraget sker genom att det statliga räntestödet för reparation och underhåll (RBF-stöd) avvecklas i sin helhet och genom att utgifterna under utgiftsområde 25 minskar. Regeringen föreslår också att stödet till lokala investeringsprogram förlängs till att omfatta även 2003. Regeringen beräknar ett ytterligare tillskott på 900 miljoner kronor för denna verksamhet. Resursförstärkningar föreslås vidare till länsstyrelsernas administration av skogsinköp och till fonden för fukt- och mögelskador.

Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Regeringen beräknar att 200 miljoner kronor tillförs utgiftsområdet 2001 och 100 miljoner kronor 2002 i syfte att förstärka satsningarna på de orter som drabbas av särskilda omställningsproblem främst p.g.a. strukturomvandlingar inom försvarsmakten. Regeringen föreslår ett antal åtgärder för att utveckla och stimulera utbyggnaden av IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet.

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

För att fortsätta den tidigare satsningen på programmet Hållbara Sverige föreslår regeringen att tidigare resursförstärkningar inom utgiftsområdet förlängs till att omfatta även 2003. Det innebär att medel tillförs för bl. a. fortsatta satsningar

på miljöforskning, sanering och återställande av förorenade områden, miljöövervakning samt markinköp och kalkning. Därutöver förstärks utgiftsområdet med ytterligare 175 miljoner kronor 2001, 180 miljoner kronor 2002 och 310 miljoner kronor 2003 för bl.a. miljöövervakning, miljöforskning och marksanering.

Utgiftsområde 21 Energi

Ett nytt ramanslag B10 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket föreslås anvisas på tilläggsbudget för 2000. Anslaget skall kunna användas för ersättning till Barsebäcks Kraft AB (BKAB) för de särskilda kostnader som uppstår vid singeldrift i Barsebäcksverket till följd av avställningen av den första reaktorn i verket. Vidare skall anslaget användas för att utbetala ersättning till BKAB för merkostnader för avställnings- och servicedrift för den avställda reaktorn. Dessa kostnader specificeras närmare i regeringens proposition om godkännande av avtal om ersättning i samband med stängningen av Barsebäcksverket m.m. (prop. 1999/2000:63).

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

År 2003 beräknas utgiftsområdet tillföras 500 miljoner kronor. Ambitionshöjningen avser i första hand drift-, bärighet- och underhållsåtgärder för statliga vägar och järnvägar. Från och med 2001 föreslås att vägverkets offentligrättsliga avgifter, som i dag redovisas mot inkomsttitel, skall budgeteras netto.

Vidare överväger regeringen en särskild skattelättnad för utgifter för anslutning för datakommunikation som innebär en väsentlig kapacitetshöjning och ett stöd till kommuner för att möjliggöra abonnentanslutning med hög överföringskapacitet i gleset bebyggda områden.

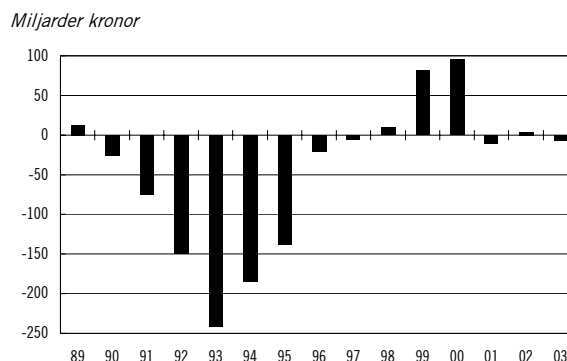
4.4 Statsbudgetens utveckling

Den gynnsamma utvecklingen av de offentliga finanserna sedan mitten av 1990-talet har burits upp av en framgångsrik budgetsanering. Det saneringsprogram som påbörjades 1994 innebär en varaktig årlig förstärkning av de offentliga finanserna med 126 miljarder kronor eller ca 8 procent av BNP. Förstärkningen av de offentliga finanserna har åtföljts av en förstärkning av statsbudgetens saldo.

Statsbudgetens saldo är sedan 1997 det samma som statens lånebehov. Ett budgetöverskott innebär att staten amorterar på statsskulden. År 1998 var statsbudgetens saldo positivt för första gången sedan 1989 och staten kunde amortera knappt 10 miljarder kronor på statsskulden. För år 1999 uppgick budgetöverskottet till 82 miljarder kronor. Det är ca 27 miljarder kronor högre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 2000, vilket till största delen förklaras av högre skatteinkomster.

Som framgår av diagram 4.1 beräknas statsbudgeten uppvisa ett stort överskott 2000 och därefter mindre under- och överskott för åren 2001–2003. Det har i beräkningarna av statsbudgetens saldo förutsatts att den del av de beräknade överskotten i de offentliga finanserna som överstiger de målsatta överskotten överförs till hushållssektorn. Det stora överskottet 2000 förklaras till stor del av försäljningar av statligt aktieinnehav. Totalt beräknas staten amortera drygt 80 miljarder kronor på statsskulden under perioden 2000–2003. Statsskulden skrivs dessutom ned med knappt 100 miljarder kronor till följd av den överföring av statsobligationer som sker från AP-fonden till staten 2001.

Diagram 4.1 Statsbudgetens saldo 1989–2003¹

¹ Statens lånebehov med omvänt tecken för åren 1989–1996

4.4.1 Statsbudgetens inkomster

I tabell 4.9 redovisas det preliminära utfallet av statsbudgetens skatteinkomster och övriga inkomster för 1999 samt den förväntade utvecklingen under perioden 2000–2003. Mellan 1999 och 2003 beräknas statsbudgetens totala inkomster öka med ca 60 miljarder kronor. Av ökningen utgörs 46 miljarder kronor av skatter medan 14 miljarder kronor utgörs av övriga

inkomster och då framför allt försäljningsinkomster. År 2000 förväntas försäljningsinkomsterna tillfälligt öka med 94 miljarder kronor. I relation till BNP beräknas såväl statsbudgetens totala inkomster som statsbudgetens skatteinkomster vara lägre i slutet av perioden än 1999.

Tabell 4.9 Statsbudgetens inkomster 1999–2003

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Skatteinkomster	672,4	646,7	652,8	686,6	717,9
Övriga inkomster	52,1	162,9	67,8	67,5	66,1
Totala inkomster	724,5	809,6	720,6	754,2	784,0
<i>Diff. mot budgetpropositionen för 2000</i>					
Skatteinkomster	20,0	29,6	30,0	30,9	
Övriga inkomster	-2,3	-2,3	-3,0	-3,6	
Totala inkomster	17,6	27,3	27,0	27,3	
<i>Procent av BNP</i>					
Skatteinkomster ¹	34,1	31,1	29,7	30,1	30,3
Totala inkomster	36,7	38,9	32,8	33,1	33,1

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹Denna kvot skall inte förväxlas med skattekvoten för hela offentliga sektorn.

Statsbudgetens inkomster beräknas öka med drygt 85 miljarder kronor mellan 1999 och 2000. Ökningen förklaras främst av att försäljningsinkomsterna beräknas öka med ca 94 miljarder kronor mellan åren och av att inkomster från aktieutdelningar tillfälligt beräknas bli högre 2000. De lägre skatteinkomsterna 2000 i förhållande till 1999 är framför allt ett resultat av den avgiftsväxling som sker till följd av pensionsreformen och den fr.o.m. 2000 påbörjade kompensationen för den allmänna pensionsavgiften. Ökningen av skatteinkomsterna under perioden 2000–2002 förklaras främst av högre skattebaser till följd av den makroekonomiska utvecklingen och av att frysningen av taxeringsvärdena för fastigheter antas upphöra 2001.

Som framgår av tabell 4.9 beräknas skatteinkomsterna bli avsevärt högre under perioden 2000–2002 jämfört med vad som redovisades i budgetpropositionen för 2000. De högre skatteinkomsterna förklaras främst av en mer gynnsam utveckling av skattebaserna. Det är främst inkomstskatt från fysiska personer, mervärdeskatt och socialavgifter som reviderats upp jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2000. Skatteinkomsterna minskar till följd av förslaget om förstärkt anställningsstöd vid an-

ställning av långtidsarbetslösa och av förslaget om särskild skattelättnad för utgifter för datakommunikation som innebär en väsentlig kapacitetshöjning.

Under övriga inkomster är det framför allt inkomster av statens verksamhet som förändrats sedan beräkningen i budgetpropositionen för 2000. En viktig förklaring till det är Riksbankens förhållandevis låga nettoresultat 1999 och att metoden för att prognostisera Riksbankens inlevererade överskott har förändrats, vilket medför lägre inkomster under perioden 2000–2003 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2000. För 2000 beräknas inkomster av försäld egendom uppgå till ca 95 miljarder kronor och därefter till 15 miljarder kronor per år. Under perioden 2000–2003 beräknas därmed försäljningar om 140 miljarder kronor genomföras.

En utförlig redovisning av statsbudgetens och den offentliga sektorns inkomster presenteras i kapitel 6.

4.4.2 Statsbudgetens utgifter

Statsbudgetens utgifter är indelade i 27 utgiftsområden. Vidare ingår posterna minskning av anslagsbehållningar, kassamässig korrigerings och Riksgäldskontorets nettoutlåning på statsbudgetens utgiftssida.

Som framgår av tabell 4.10 uppgick det preliminära utfallet för statsbudgetens utgifter till 643 miljarder kronor eller 32,6 procent av BNP 1999. För 2003 beräknas statsbudgetens utgifter uppgå till 732 miljarder kronor. Utgifterna beräknas därmed öka med knappt 90 miljarder kronor under perioden 1999–2003.

Tabell 4.10 Statsbudgetens utgifter 1999-2003

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Utgifter exkl. statskuldräntor ¹	615,4	624,2	645,0	659,4	668,5
Statsskuldräntor ²	89,9	93,4	69,3	65,7	58,6
Riksgäldskontorets nettoutlåning m.m. ³	-62,7	-3,5	-10,6	-10,6	5,2
Totala utgifter	642,6	714,1	703,6	714,5	732,3
<i>Procent av BNP</i>					
Utgifter exkl. statskuldräntor	31,2	30,0	29,4	28,9	28,2
Totala utgifter	32,6	34,3	32,1	31,3	30,9

¹ Inklusivt minskning av anslagsbehållningar.² Avser utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.³ Inklusivt kassamässig korrigerings och finansiell överföring från AP-fonden till Riksgäldskontoret.

En stor del av ökningen av statsbudgetens utgifter mellan 1999 och 2003 förklaras av att Riksgäldskontorets nettoutlåning m.m. tillfälligt är lägre 1999 på grund av den överföring från AP-fonden till statsbudgeten på 45 miljarder kronor och den inbetalning av premiepensionsmedel på 26 miljarder kronor som gjordes 1999.

Utgifterna på statsbudgetens 27 utgiftsområden, inklusive minskning av anslagsbehållningar och statsskuldräntor, ökar med endast 22 miljarder kronor mellan 1999 och 2003. Exklusive statsskuldräntor ökar utgifterna på statsbudgetens utgiftsområden med 53 miljarder kronor. De förändringar som föranleder tekniska justeringar av utgiftstaket under perioden förklarar ca 7 miljarder kronor av denna ökning.

Takbegränsade utgifter

De utgifter som omfattas av utgiftstaket för staten, de s.k. takbegränsade utgifterna, beräknas öka med 75 miljarder kronor mellan åren 1999 och 2003 eller med 2,4 procent per år. I relation till BNP minskar de takbegränsade utgifterna 1999 och 2003 med 3,2 procentenheter. Exkluderas ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten uppgår ökningen till 53 miljarder kronor, vilket motsvarar en årlig ökning på 2,1 procent under perioden 1999-2003. Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten förväntas öka med 22 miljarder kronor eller med 16,4 procent under denna period.

För att möjliggöra en mer rättvisande jämförelse över tiden bör hänsyn tas till de tekniska justeringar av utgiftstaket för staten som görs under perioden. Som andel av BNP minskar då

de takbegränsade utgifterna med 3,6 procentenheter under perioden 1999-2003.

Tabell 4.11 Takbegränsade utgifter 1999-2003

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Takbegränsade utgifter	751,5	764,1	789,7	810,8	826,9
Procent av BNP	38,1	36,7	36,0	35,5	34,9
Procent av BNP efter tekniska justeringar ¹	38,5	36,8	36,0	35,5	34,9

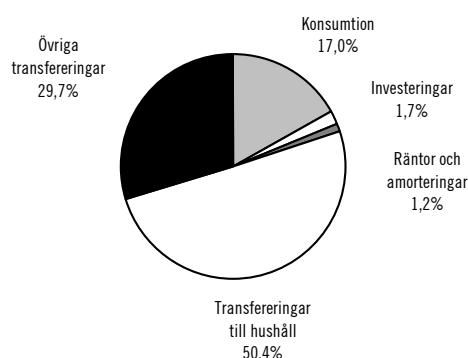
¹ För att möjliggöra en rättvisande jämförelse över tiden bör de takbegränsade utgifterna justeras åren 1999-2001 för de tekniska justeringar som tidigare har gjorts av utgiftstaken samt de som föreslås i denna proposition för åren 2001-2002. De korrigerade takbegränsade utgifterna uppgår till 758,5, 767,1 och 790,7 miljarder kronor för respektive år 1999-2001.

Av den totala ökningen av de takbegränsade utgifterna under perioden 1999-2003 på 75 miljarder kronor förklaras 11 miljarder kronor av pris- och löneomräkningen av förvaltningsanslagen. Den makroekonomiska utvecklingen leder till drygt 20 miljarder kronor högre utgifter. Till följd av högre prisbasbelopp och högre löner ökar utgifterna för olika transfereringar till hushållen. Detta kompenseras endast delvis av lägre utgifter för arbetslöshetsförsäkringen. Kostnaden för volymökningar inom utgiftsområdena 9-12 uppgår till ca 15 miljarder kronor under perioden. Kostnaderna inom ålderspensionssystemet utanför statsbudgeten ökar med ca 15 miljarder kronor under perioden utöver vad som kan hänföras till högre prisbasbelopp, främst till följd av högre genomsnittlig ATP-poäng. Den resterande förändringen av de takbegränsade utgifterna under perioden beror främst på reformer och tekniska förändringar, men också på utfasningen av det äldre räntebidragssystemet.

Den realekonomiska fördelningen av de takbegränsade utgifterna beräknas i stort sett vara oförändrad under perioden 1999-2003. I diagram 4.2 redovisas den realekonomiska fördelningen för 1999. Detta år var ca 80 procent av utgifterna under utgiftstaket transfereringsutgifter, varav den största delen är transfereringar till hushållssektorn. Övriga transfereringar består till större delen av transfereringar till kommunsektorn men också av transfereringar till företag, internationellt bistånd och avgiften till EU. Statlig konsumtion uppgick 1999 till 128 miljarder kronor, vilket motsvarar 17 procent av de takbegränsade utgifterna. Konsumtionen avser till övervägande del de statliga myndigheternas utgifter för den löpande verksamheten och består till stor del av löner och hyror. Som statlig konsumtion inräk-

nas också försvarets utgifter för sådana investeringar som saknar alternativ civil användning, vilka uppgår till 14 miljarder kronor eller 1,8 procent av de takbegränsade utgifterna. Investeringarna uppgick 1999 till 13 miljarder kronor eller till 1,7 procent av utgifterna under utgiftstaket. Investeringar som belastar statsbudgeten återfinns till största delen inom infrastrukturområdet och avser transitvägar och järnvägar. Slutligen svarade räntor och amorteringar för 1,2 procent av de takbegränsade utgifterna. En stor del av ränteutgifterna avser räntesubventioner för de lån som Centrala studiestödsnämnden tar upp i Riksgäldskontoret. Resterande ränteutgifter samt amorteringar avser myndigheternas räntor och amorteringar för investeringslån tagna i Riksgäldskontoret. Räntor på statsskulden ingår inte i de takbegränsade utgifterna.

Diagram 4.2 Realekonomiskt fördelade takbegränsade utgifter 1999

De takbegränsade utgifterna ökar reallt med knappt 7 miljarder kronor under perioden 1999–2003, vilket motsvarar en årlig ökningstakt om 0,2 procent. I tabell 4.12 redovisas de utgiftsområden som uppvisar större ökning eller minskningar i fasta priser under denna period.

Tabell 4.12 Förändring i fasta priser för takbegränsade utgifter 1999–2003

Miljarder kronor

	1999–2003	Procent per år
Takbegränsade utgifter¹	6,6	0,2
<i>Större ökning</i>		
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	11,2	2,0
Uo 7 Internationellt bistånd	4,5	8,0
Uo 9 Hälsa, sjukvård och social omsorg	3,1	3,0
Uo 10 Ek. trygghet sjukdom/handikapp	8,6	2,3
Uo12 Ek. trygghet familjer och barn	5,7	3,3
Uo 15 Studiestöd	3,1	3,8
Uo 16 Utbildning och univ.forskning	7,5	5,9
<i>Större minskning</i>		
Uo 13 Ek. trygghet vid arbetslöshet	-9,9	-7,9
Uo 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-5,8	-3,1
Uo 18 Samhällsplan, bostadsförsörjn. m.m	-7,2	-12,6

¹ Fastprisberäkning av de totala takbegränsade utgifter är gjord med BNP-deflator. För att möjliggöra en rättvisande jämförelse över tiden har utgifterna 1999 korrigerats för de tekniska justeringar som har gjorts av utgiftstaket. För fastprisberäkning av respektive utgiftsområde har implicitprisindex för statlig konsumtion och investeringar använts samt KPI för övriga delar. Belopp i miljarder kronor är beräknade i 1999 års prisnivå.

I tabell 4.13 redovisas de beräknade utgifterna i löpande priser per utgiftsområde för åren 1999–2003.

De största utgiftsökningarna under perioden återfinns under följande utgiftsområden:

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Under perioden 1999–2003 ökar utgiftsområdet med 5,8 miljarder kronor eller med 46,4 procent. I fasta priser motsvarar det en årlig ökningstakt om 8 procent.

Ökningen mellan åren 1999 och 2003 förklaras av bruttonationalinkomstens (BNI) tillväxt och av att biståndsmålet successivt höjs under perioden. BNI i löpande priser beräknas öka med i genomsnitt 4,9 procent per år under perioden 1999–2003. Biståndsmålet för 1999 uppgår till 0,705 procent av BNI. Regeringen föreslår i denna proposition att biståndsmålet 2003 höjs till 0,81 procent av BNI. Biståndsmålet ökar därmed med 0,105 procentenheter mellan åren 1999 och 2003.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgifterna ökar med 5,2 miljarder kronor under perioden 1999–2003, vilket i fasta priser motsvarar en ökningstakt om 3 procent per år.

Anslaget *Kostnader för statlig assistansersättning* beräknas öka kraftigt under perioden 1999–2003.

För 1999 uppgick utgifterna för assistansersättningen till 4,5 miljarder kronor. Under perioden 1999–2003 förväntas utgifterna öka med i genomsnitt 17 procent per år för att 2003 uppgå till 8,5 miljarder kronor. Ökningen beror främst på att antalet personer med assistansersättning och antalet assistanstimmar per person och vecka ökar kraftigt under beräkningsperioden.

Vidare beräknas anslaget *Sjukvårdsförmåner* öka med 0,8 miljarder kronor under perioden 1999–2003. Ökningen beror huvudsakligen på regeringens förslag att tillföra tandvården 200 miljoner kronor år 2002 och 500 miljoner kronor år 2003.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Anslagen inom utgiftsområdet beräknas öka med 16,1 miljarder kronor under perioden 1999–2003 eller med i genomsnitt 4,3 procent per år. I fasta priser motsvarar det en ökning på 2,3 procent per år. För 2003 beräknas utgifterna till totalt 104,7 miljarder kronor, vilket innebär att utgiftsområdet är det största på statsbudgeten detta år.

Utgifterna för sjukförsäkringen ökade kraftigt under 1998. Utvecklingen under 1999 har inneburit en fortsatt ökning av sjukfrånvaron, om än i något avtagande takt. Antalet ersatta nettosjukdagar (hela dagar) ökade med drygt 24 procent under 1999. Beräkningen för åren 2000–2003 bygger bl.a. på att antalet ersatta sjukdagar under år 2000 kommer att öka med drygt 20 procent jämfört med 1999 och att antalet sjukdagar åren därefter ökar i proportion till arbetskraften. Prognosen är dock osäker. Anslaget *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* beräknas öka med 12,8 miljarder kronor 1999–2003 eller med i genomsnitt 9,9 procent per år. Vidare beräknas anslaget *Förtidspensioner* öka med 3,4 miljarder kronor under perioden 1999–2003. Orsaken är bl.a. prisbasbeloppets ökning.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgifterna beräknas öka med 9,2 miljarder kronor under perioden 1999–2003. I fasta priser motsvarar det en genomsnittlig årlig ökning på 3,3 procent.

Huvuddelen av ökningen återfinns på anslagen *Allmänna barnbidrag* och *Föräldraförsäkring*. Utgifterna för barnbidrag ökar 2000 och 2001 till följd av att bidraget höjs med 100 kronor per barn och månad respektive år. Under perioden

1999–2003 ökar utgifterna för barnbidrag med totalt 3,9 miljarder kronor. Utgifterna för föräldraförsäkringen ökar 1999–2003 med 4,8 miljarder kronor. Ökningen förklaras bl.a. av ökad medelersättning och av förslaget om en extra s.k. pappa- och mammamånad i föräldraförsäkringen fr.o.m. 2002.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Utgifterna inom utgiftsområdet ökar med 4,9 miljarder kronor under perioden 1999–2003, vilket i fasta priser motsvarar en ökning om 3,8 procent per år.

Förändringen under beräkningsperioden beror till största delen på utvecklingen för anslagen *Studiemedel m.m.* och *Vuxenstudiestöd m.m.* Utgifterna för studiemedel beräknas öka med 10,6 miljarder kronor under perioden 1999–2003. De ökade utgifterna är främst en konsekvens av det nya studiestödssystem som infördes den 1 juli 2001 och som beräknas öka utgifterna på anslaget med 7,8 miljarder kronor år 2003. De ökade utgifterna kan i övrigt främst hänföras till högre utgifter för räntor och avskrivningar om ca 2,7 miljarder kronor. Utgifterna för vuxenstudiestödet beräknas minska med 5,8 miljarder kronor mellan åren 1999 och 2003. Minskningen beror på en lägre efterfrågan på vuxenstudiestöd, delvis till följd av att det sker en nedtrappning av platsbidraget till kommunerna för kommunal vuxenutbildning (kunskapslyftet) på utgiftsområde 16, vilket medför lägre utgifter för vuxenstudiestödet.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Inom utgiftsområdet ökar utgifterna med 11,6 miljarder kronor åren 1999–2003, vilket motsvarar en genomsnittlig ökning på 5,9 procent per år i fasta priser.

Införandet av en maxtaxa i barnomsorgen väntas leda till utgifter om totalt ca 5,6 miljarder kronor vid en fullt utbyggd reform, vilket inkluderar införande av allmän förskola för fyra- och femåringar 2003. Under perioden planeras en betydande utbyggnad av grundutbildningen vid universitet och högskolor samt en förstärkning av anslagen till forskning. Totalt har drygt 5 miljarder kronor tillförts utgiftsområdet för nya högskoleplatser och forskning. Antalet platser i kunskapslyftet minskar under perioden vilket förväntas leda till att utgifterna för kunskapslyftet minskar med 2,2 miljarder kronor under perioden 1999–2003. Resterande ökning av utgif-

terna på utgiftsområdet förklaras främst av pris- och löneomräkning av förvaltningsanslagen samt kostnader för statliga avtalsförsäkringar.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Mellan åren 1999 och 2003 beräknas utgifterna öka med drygt 22 miljarder kronor eller med i genomsnitt 3,9 procent per år. I fasta priser motsvarar detta en årlig ökning med i genomsnitt 2 procent.

Antalet pensionärer ökar i relativt begränsad utsträckning. Orsaken till den kraftiga utgiftsutvecklingen beror till stor del på högre prisbasbelopp och högre genomsnittlig ATP-nivå. Prisbasbeloppet förväntas öka med 1 900 kronor mellan 1999 och 2003, vilket förklarar omkring hälften av utgiftsökningen under perioden 1999–2003. Resterande del förklaras huvudsakligen av att äldre pensionärer med låg ATP successivt ersätts av nytillkommande pensionärer med avsevärt högre ATP. Dessa nytillkommande pensionärer har i genomsnitt fler ATP-år och även högre medelöpnings.

De största utgiftsminskningarna under perioden 1999–2003 finns under följande tre utgiftsområden:

Utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Mellan åren 1999 och 2003 beräknas utgifterna minska med 8 miljarder kronor. I fasta priser uppgår minskningen till i genomsnitt 7,9 procent per år.

År 1999 var den öppna arbetslösheten 5,6 procent av arbetskraften, vilket motsvarar omkring 241 000 personer. Den öppna arbetslösheten beräknas minska successivt under perioden för att 2003 uppgå till i genomsnitt 4 procent av arbetskraften. Det motsvarar en minskning med omkring 66 000 personer jämfört med 1999. Till följd av lägre antaganden om den öppna arbetslösheten beräknas utgifterna för anslaget *Bidrag till arbetslöshetsersättning* minska med 7,5 miljarder kronor under perioden 1999–2003.

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

De totala utgifterna för utgiftsområdet minskar med 2,3 miljarder kronor under perioden 1999–2003. I fasta priser motsvaras detta en minskning med i genomsnitt 3,1 procent per år.

Större delen av minskningen härrör från anslaget *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder*. De relativt sett höga utgifterna 1999 förklaras främst av höga styckkostnader inom olika arbetsmarknadspolitiska program. År 1999 uppgick antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program till 135 000 eller till 3,1 procent av arbetskraften. Åren 2000–2003 beräknas antalet deltagare i de arbetsmarknadspolitiska programmen ligga kvar på denna nivå.

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Under perioden 1999–2003 minskar utgifterna med 6,3 miljarder kronor. I fasta priser motsvarar detta en minskning med i genomsnitt 12,6 procent per år.

Anslaget *Räntebidrag m.m.* beräknas minska med ca 5 miljarder kronor mellan 1999–2003. Den kraftiga minskningen beror främst på att det äldre räntebidragssystemet snabbt avvecklas och på att bostadsbyggandet ligger kvar på en låg nivå. Ytterligare en anledning till de allt lägre utgifterna för räntebidragen är att det subventions-system som infördes 1993 är konstruerat på ett sådant sätt att det statliga bidraget minskar för varje ny årgång som påbörjas. Resterande del av minskningen under perioden 1999–2003 förklaras till största delen av lägre utgifter för anslagen *Statens bostadskreditnämnd: Garantiverksamhet* och *Bostadsbidrag*. De minskade utgifterna för statliga garantier för investeringar i bostäder förklaras av färre aktualiserade skador inom resultatområdet äldre garantier. Det minskade skadefallet beror främst på en lägre räntenivå jämfört med tidigare år och på att garantiärenden enligt det äldre systemet avslutas.

Tabell 4.13 Utgifter som omfattas av utgiftstaket för staten 1999–2003

Miljarder kronor

	1999	2000 Prognos	2001 Beräknat ¹	2002 Beräknat ¹	2003 Beräknat ¹
UO 1 Rikets styrelse	4,5	5,1	5,3	5,1	5,0
UO 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	1,5	1,7	1,6	1,6	1,6
UO 3 Skatteförvaltning och uppbörd	6,0	6,3	6,2	6,3	6,4
UO 4 Rättsväsendet	22,3	23,5	24,0	25,1	25,7
UO 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan	2,9	3,1	2,9	2,9	2,9
UO 6 Totalförsvaret	44,3	45,9	46,5	45,5	44,5
UO 7 Internationellt bistånd	12,4	15,2	15,0	15,6	18,2
UO 8 Invandrare och flyktingar	4,4	4,7	4,9	4,6	4,9
UO 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	24,5	27,5	27,0	28,3	29,7
UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	88,5	97,2	100,1	102,6	104,6
UO 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34,4	33,4	34,2	33,7	33,4
UO 12 Ekonomisk trygghet för familj och barn	41,2	44,6	48,2	49,6	50,4
UO 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet	35,4	30,8	27,4	27,4	27,4
UO 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	48,8	44,7	45,6	45,9	46,5
UO 15 Studiestöd	19,7	18,7	21,9	24,6	24,5
UO 16 Utbildning och universitetsforskning	29,1	32,2	34,7	39,7	40,7
UO 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	7,6	7,6	7,7	7,9	8,1
UO 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	17,2	13,9	12,0	11,3	10,9
UO 19 Regional utjämning och utveckling	3,7	3,7	4,1	3,2	3,3
UO 20 Allmän miljö- och naturvård	1,6	1,7	2,0	2,2	2,4
UO 21 Energi	1,1	1,8	2,3	2,1	1,3
UO 22 Kommunikationer	25,6	25,9	24,7	25,1	26,1
UO 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	11,9	10,3	13,7	13,8	13,9
UO 24 Näringsliv	3,2	3,3	3,2	3,0	2,9
UO 25 Allmänna bidrag till kommuner	102,5	98,2	101,8	101,8	104,2
UO 26 Statsskuldräntor m.m.	89,9	93,4	69,3	65,7	58,6
UO 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	20,9	23,2	24,1	24,8	24,7
Minskning av anslagsbehållningar			4,0	5,5	4,0
Summa utgiftsområden	705,2	717,6	714,2	725,1	727,1
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor	615,4	624,2	645,0	659,4	668,5
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	136,1	139,9	144,7	151,3	158,4
Takbegränsade utgifter	751,5	764,1	789,7	810,8	826,9
Budgeteringsmarginal	1,5	0,9	2,3	6,2	20,1
Utgiftstak för staten	753,0	765,0	792,0	817,0	847,0

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ Enligt förslaget till preliminära utgiftsområdesramar (se tabell 7.1). Beräknad förbrukning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit redovisas sammanlagt för samtliga utgiftsområden under posten Minskning av anslagsbehållningar.

Statsskuldräntor

Räntor på statsskulden ingår under utgiftsområde 26 *Statsskuldräntor m.m.* Utgifterna för statsskuldräntorna påverkas av flera faktorer. Viktigast är storleken på statsskulden samt ränte- och valutakursutvecklingen. Statsskuldräntorna

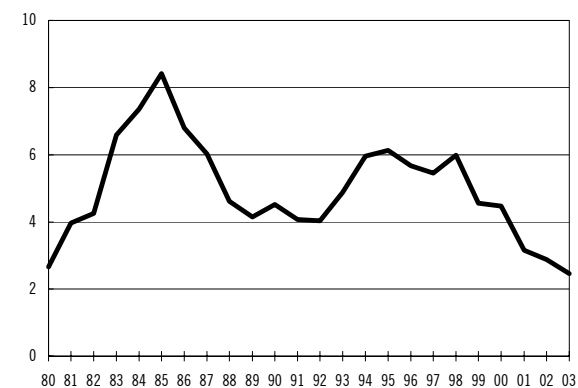
påverkas även av tekniska faktorer till följd av Riksgäldskontorets upplånings- och skuldförvaltningsteknik.

År 1999 uppgick statsskuldräntorna till 90 miljarder kronor eller 4,5 procent av BNP. Under perioden 1999–2003 beräknas

statsskuld räntorna minska med 32 miljarder kronor för att 2003 uppgå till 58 miljarder kronor eller 2,5 procent av BNP. De kraftigt minskade ränteutgifterna förklaras främst av den amortering på statsskulden som sker till följd av överföringar från AP-fonden till staten i samband med ålderspensionsreformen samt försäljningar av statligt aktieinnehav. En ytterligare förklaring till de kraftigt minskade ränteutgifterna är att lån med höga kupongräntor successivt förfaller och refinansieras med lägre kupongräntor. I diagram 4.3 redovisas statsskuld räntorna som andel av BNP för åren 1980–2003.

Diagram 4.3 Statsskuld räntor som andel av BNP 1980–2003

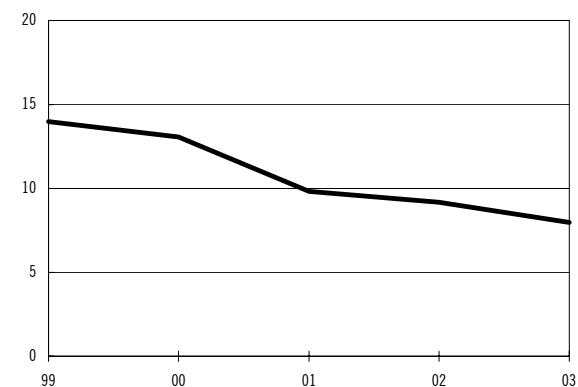
Procent av BNP

Statsskuld räntornas andel av statsbudgetens totala utgifter uppgick 1999 till 14,0 procent. Som framgår av diagram 4.4 beräknas statsskuld räntornas andel av de totala utgifterna minska med 6,0 procentenheter under perioden 1999–2003 för att 2003 uppgå till 8,0 procent av statsbudgetens utgifter.

Diagram 4.4 Statsskuld räntor som andel av statsbudgetens utgifter 1999–2003

Procent av statsbudgetens utgifter

I statsbudgeten redovisas statsskuld räntor kassamässigt. De kassamässiga statsskuld räntorna redovisas i tabell 4.14.

Tabell 4.14 Kassamässiga statsskuld räntor

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Räntor på lån i svenska kronor	68,5	63	47	45	43
Räntor på lån i utländsk valuta	22,0	21	20	19	18
Räntor på in- och utlåning	-2,4	-3	-4	-4	-5
Över-/underkurser vid emission	-2,4	2	0	-2	-3
Summa räntor	85,7	82	62	57	53
Valutaförluster/-vinster	-6,3	0	6	5	4
Kursförluster/-vinster	10,2	11	1	3	1
Övrigt	0,2	0	0	0	0
Summa ränteutgifter	89,8	93	69	66	58

Anm. Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

I tabell 4.15 redovisas de kostnadsmässiga statsskuld räntorna.

Kostnadsmässig redovisning innebär att ränteutgifterna periodiseras över lånens löptid. De kostnadsmässiga statsskuld räntorna är mindre beroende av upplåningstekniken och kan lättare förklaras av den underliggande lånebehovs- och ränteutvecklingen. De kostnadsmässiga statsskuld räntorna påverkar beräkningen av statens finansiella sparande. Enligt den periodiserade redovisningen kommer räntekostnaderna att minska från 85 miljarder kronor år 1999 till 58 miljarder kronor år 2003. I förhållande till bedömningen i budgetpropositionen för 2000 minskar de kostnadsmässiga statsskuld räntorna med 3 respektive 5 miljarder kronor åren 2000 och 2001. För 2002 beräknas de kostnadsmässiga statsskuld räntorna uppgå till ungefär samma nivå som angavs i budgetpropositionen för 2000. De lägre kostnadsmässiga statsskuld räntorna 2000 och 2001 förklaras huvudsakligen av en redovisningsmässig förändring till följd av att kupongutbetalningar periodiserats (se justering för övriga räntor i tabell 4.15). Redovisningsförändringen görs för att nå en bättre överensstämmelse med nationalräkenskaperna.

Tabell 4.15 Kostnadsmässiga statsskulsräntor*Miljarder kronor*

	1999	2000	2001	2002	2003
Summa räntor enligt tabell 4.13	85,7	82	62	57	53
Justering för kursdifferenser vid emission	2,1	-3	-1	3	2
Justering för noll-kuponräntor	2,7	1	3	4	5
Justering för övriga räntor	-5,9	-7	-2	-2	-3
Summa kostnadsjusteringar	-1,2	-10	1	6	4
Summa räntekostnader	84,6	73	64	63	58

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

4.4.3 Statsbudgetens saldo, statens finansiella sparande och statsskulden

Statsbudgetens saldo

För att statsbudgetens saldo skall överensstämma med statens lånebehov redovisas Riksgäldskontorets (RGK) nettoutlåning och en kassamässig korrigerings på statsbudgeten. Riksgäldskontorets nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringen ingår på budgetens utgiftssida vid sidan av de utgifter som är grupperade på 27 utgiftsområden. Riksgäldskontorets nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringen redovisas i tabell 4.16. Den finansiella överföring från AP-fonden till staten som föranleds av det reformerade pensionssystemet särredovisas också i tabellen.

Statsbudgetens saldo uppgick till 82 miljarder kronor 1999. I år beräknas statsbudgetens saldo uppgå till 96 miljarder kronor. Under perioden 2001–2003 beräknas statsbudgetens saldo uppgå till 17, 40 respektive 52 miljarder kronor vid oförändrade regler och politik. Till följd av att överskotten i de offentliga finanserna beräknas överstiga den målsatta nivån på 2 procent av BNP under perioden 2001–2003 uppkommer ett utrymme som i kalkylerna överförs till hushållssektorn så att målet för den offentliga sektorns finansiella sparande uppnås exakt. Om hela detta utrymme tas i anspråk beräknas statsbudgetens saldo uppgå till -10, 4 respektive -7 miljarder kronor åren 2001–2003.

Riksgäldskontorets nettoutlåning

Riksgäldskontorets (RGK) nettoutlåning utgörs av förändringen av dess utlåning och inlåning till myndigheter, affärsverk, statliga bolag och vissa fonder. De största delposterna utgörs av förändringar av myndigheternas räntekontobehållningar, in- och utbetalningar av premiepensionsmedel, Centrala studiestödsnämndens (CSN) upplåning för finansiering av studielån samt insättningsgarantiavgifter.

Sedan 1995 har medel för premiepension avsatts i RGK. För åren 1999–2003 beräknas de årliga inbetalningarna till drygt 20 miljarder kronor. Inbetalningarna inklusive ränta kommer att överföras till Premiepensionsmyndigheten (PPM) med två års eftersläpning. Utbetalningen år 2000 till PPM, som avser premiepensionsmedel för åren 1995–1998, medför att RGK:s nettoutlåning ökar med drygt 50 miljarder kronor mellan 1999 och 2000.

Riksgäldskontorets utlåning till CSN beräknas uppgå till omkring 11 miljarder kronor per år under perioden 1999–2003. Underskottet i det kommunala moms-systemet uppgick vid årsskiftet 1999/2000 till drygt 2 miljarder kronor. För 2000 beräknas ett ytterligare underskott på 1,6 miljarder kronor. Sammantaget beräknas underskottet uppgå till ca 4 miljarder kronor under innevarande år. Regeringen föreslår att staten tar över detta underskott som annars skulle fått återbetalas av kommunsektorn via en högre momsavgift.

Kassamässig korrigerings

Kassamässig korrigerings utgör skillnaden mellan å ena sidan saldot av statsbudgetens anslag och inkomsttitlar och å andra sidan nettot av in- och utbetalningar över statsverkets checkräkning (SCR) i Riksbanken. Skillnaden uppstår eftersom redovisningen över SCR är kassamässig medan statsbudgeten till viss del redovisas utgiftsmässigt. Prognoser görs inte för denna post.

Tabell 4.16 Statsbudgetens saldo och statsskulden

Miljarder kronor

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	648,9	706,3	724,5	809,6	720,6	754,2	784,0
Utgifter exkl. statsskuld räntor ¹	569,2	585,7	615,4	624,2	645,0	659,4	668,5
Statsskuld räntor m.m. ²	98,4	113,4	89,9	93,4	69,3	65,7	58,6
Saldo exkl. Riksgäldskontorets nettoutlåning m.m. och beräkningsteknisk överföring	-18,6	7,2	19,3	92,0	6,3	29,0	57,0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	-10,4	-2,8	-17,9	41,5	9,1	8,5	8,8
varav Kommunomssystemet	-0,4	1,5	1,2	1,6			
In-/utlåning från myndigheter (räntekonto) ³	10,5	2,6	-3,5				
Inbetalning av premiepensionsmedel inkl. ränta	-12,1	-13,7	-26,1	-22,8	-22,1	-23,1	-23,9
Utbetalning av premiepensionsmedel				53,4	21,0	21,5	22,3
Lönegarantifonden, inkl. ränta	-0,7	-0,9	-0,4				
CSN, studielån	9,9	10,1	11,0	11,0	11,0	10,6	10,6
Insättningsgaranti	-2,1	-2,1	-2,3	-2,3	-0,7	-0,7	-0,8
Övrigt, netto	-15,6	-0,3	2,1	0,6	-0,1	0,2	0,6
Kassamässig korrigerings	-2,0	0,4	-44,8⁴				
Överföring från AP-fonden				-45,0	-19,7	-19,1	-3,6
Statsbudgetens saldo före beräkningsteknisk överföring till hushållen	-6,2	9,7	82	95,5	16,9	39,6	51,8
Beräkningsteknisk överföring till hushållen					27,3	35,9	58,9
Statsbudgetens saldo efter beräkningsteknisk överföring till hushållen	-6,2	9,7	82,0	95,5	-10,4	3,7	-7,1
Skulddispositioner m.m.	14,7	26,4	7,3	-22,4	-113,3 ⁵	-7,0	-4,0
Statsskuld förändring	20,9	16,8	-74,7	-117,9	-102,9	-10,7	3,1
Statsskuld vid årets slut efter beräkningsteknisk överföring till hushållen	1 432,1	1 448,9	1 374,2	1 256,3	1 153,3	1 142,6	1 145,7
<i>Procent av BNP</i>	<i>79,4</i>	<i>76,7</i>	<i>69,7</i>	<i>60,3</i>	<i>52,5</i>	<i>50,1</i>	<i>48,3</i>

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹Inklusive minskning av anslagsbehållningar.²Avser hela utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.³Normalt görs inga prognoser på in-/utlåning från myndigheter (räntekonto) utan här redovisas endast utfallet.⁴Varav 45 mdkr överföring från AP-fonden.⁵Varav nedskrivning av statsskulden p.g.a. statsobligationsöverföring från AP-fonden 98 mdkr.

Överföring från AP-fonden till statsbudgeten

Som ett led i den finansiella infasningen av det nya ålderspensionssystemet kommer medel att överföras från AP-fonden till RGK. Syftet med överföringarna är att reducera den ökning av statens lånebehov som det nya ålderspensionssystemet annars leder till. För åren 1999 och 2000 har riksdagen beslutat att 45 miljarder kronor skall överföras för vart och ett av åren. För 2001 har riksdagen fastställt överföringsbeloppet till 155 miljarder kronor. Den sammanlagda överföringen åren 1999 till 2001 uppgår därmed till 245 miljarder kronor. Det slutliga överföringsbeloppet fastställs enligt pensionsöverenskommelsen vid en kontrollstation 2004.

Överföringen på 155 miljarder kronor år 2001 antas vara portföljneutral för AP-fonden. Detta innebär, med nuvarande portföljsammansättning, att statsobligationer till marknadsvärdet 105 miljarder kronor och bostadsobligationer till marknadsvärdet 50 miljarder kronor överförs detta år. Till skillnad från beräkningen i budgetpropositionen för 2000 får överföringen av statsobligationer inte någon effekt på statsbudgetens saldo. Statsskulden skrivs i stället direkt ned med statsobligationernas nominella värde motsvarande 98 miljarder kronor. Av bostadsobligationsöverföringen, 50 miljarder kronor, antas 20 miljarder förfalla 2001, 19 miljarder kronor år 2002 och 4 miljarder kronor år 2003 vilket förbättrar statsbudgetens saldo med mot-

svarande belopp dessa år. Efter 2003 beräknas bostadsobligationer till ett värde av ca 10 miljarder kronor återstå vilket kommer att förbättra statsbudgetens saldo kommande år.

Statsbudgetens saldo justerat för större engångseffekter

I tabell 4.17 redovisas statsbudgetens saldo justerat för större engångseffekter. Vid beräkningen av det justerade budgetsaldot förutsätts det att den del av överskottet i de offentliga finanserna som överstiger det målsatta överskottet (2 procent av BNP) överförs till hushållen.

Av tabellen framgår att det justerade budgetsaldot uppgick till 10 miljarder kronor år 1999. En justering av budgetsaldot har då gjorts för engångseffekter i form av inbetalningar av premiepensionsmedel, försäljning av statligt aktieinnehav och för överföringar från AP-fonden till staten på 45 miljarder kronor. Under perioden 2000–2003 visar det justerade budgetsaldot underskott under samtliga år. Det justerade budgetsaldots kraftiga försämring mellan 1999 och 2000 beror främst på avgiftsväxlingen till följd av det reformerade pensionssystemet.

Tabell 4.17 Statsbudgetens saldo samt justering för större engångseffekter

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Statsbudgetens saldo före beräkningsteknisk överföring till hushållen	82	96	17	40	52
Statsbudgetens saldo efter beräkningsteknisk överföring till hushållen	82	96	-10	4	-7
Större engångseffekter	72	122	35	34	19
varav försäljning av statligt aktieinnehav ¹	1	108	15	15	15
Överföring från AP-fonden ²	45	45	20	19	4
Premiepensionsmedel, nettoinbetalningar	26	-31 ³			
Statsbudgetens saldo efter beräkningsteknisk överföring till hushållen och justerat för större engångseffekter	10	-27	-45	-30	-26

¹ Beloppet inkluderar aktieutdelning och inbetalning av reavinstskatt från Förvaltningsaktiefonderna Statstums försäljning av aktieinnehav i Pharmacia&Upjohn.

² Överföringen år 2001 uppgår till marknadsvärdet 155 mdkr, varav statsobligationer 105 mdkr och bostadsobligationer 50 mdkr. Statsskulden skrivs ner 2001 med statsobligationernas nominella värde 98 mdkr medan statsbudgetens saldo förbättras med 19,7, 19,1 och 3,6 mdkr åren 2001-2003 till följd av överföringen av bostadsobligationer. Efter år 2003 återstår bostadsobligationer till ett värde av 9,9 mdkr.

³ Varav inbetalning 22,8 mdkr och utbetalning 53,4 mdkr. Utbetalningen avser premiepensionsmedel för åren 1995-1998.

Engångseffekterna under perioden 2000–2003 uppgår sammantaget till över 200 miljarder kronor. År 2001 uppstår dessutom en engångseffekt på statsskulden då statsobligationer till ett nominellt värde av 98 miljarder kronor skrivs av i samband med den finansiella överföringen från AP-fonden. Engångseffekter förklarar därmed hela minskningen av statsskulden mellan 1999 och 2003 på 230 miljarder kronor.

Medan engångseffekterna förbättrar statsbudgetens saldo och möjliggör att statsskulden amorteras, påverkar inte engångseffekterna överskotten i de offentliga finanserna och därmed inte heller möjligheterna att uppnå målsatta överskott. Utgiftstaket påverkas inte heller av dessa engångseffekter.

Statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande

Statsbudgetens saldo omfattar alla transaktioner som påverkar statens lånebehov, dvs. även Riksgäldskontorets nettoutlåning och överföringar till eller från AP-fonden. Statens finansiella sparande visar däremot endast den förändring av statens finansiella nettoförmögenhet som beror på reala transaktioner. Detta innebär att förändringar av statsbudgetens saldo inte alltid leder till en motsvarande förändring av statens finansiella sparande. Ett exempel på en transaktion som påverkar statsbudgetens saldo men inte statens finansiella sparande är försäljning av statligt aktieinnehav. Försäljning av statligt aktieinnehav förbättrar statsbudgetens saldo medan statens finansiella sparande förblir oförändrat eftersom statens förmögenhet inte förändras genom att en tillgång (aktier) byts mot en annan tillgång (pengar).

I tabell 4.18 redovisas de viktigaste skillnaderna mellan statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande. Den stora skillnaden 2001 beror på att överföringen från AP-fonden ökar statens finansiella sparande med 155 miljarder kronor medan statsbudgetens saldo endast ökar med 20 miljarder kronor. En mer permanent skillnad mellan statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande utgörs av den årliga utlåning som Riksgäldskontoret förmedlar till studerande via CSN. Denna utlåning belastar statsbudgetens saldo med 8–9 miljarder kronor varje år medan statens finansiella sparande inte påverkas. Ytterligare en post som påverkar statsbudgetens saldo, men inte statens finansiella sparande, är kurs- och valutaförluster på statsskulden.

Tabell 4.18 Statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Statsbudgetens saldo före beräkningsteknisk överföring	82,0	95,5	16,9	39,6	51,8
Effekt av överföring från AP-fonden		0	135,3	-19,1	-3,6
CSN studielån ¹	7,9	8,4	8,5	8,1	8,2
Försäljning av aktiebolag m.m.		-108	-15	-15	-15
Kurs-/valuta förluster på statskulden	4,1	11,2	6,8	8,1	5,4
Periodiserings-effekter m.m.	-17,5	-8,6	5,9	-0,8	-4,1
Finansiellt sparande i staten före beräkningsteknisk överföring	76,5	-1,5	158,4	20,9	42,7
Beräkningsteknisk överföring till hushållen			27,3	35,9	58,9
Finansiellt sparande i staten efter beräkningsteknisk överföring	76,5	-1,5	131,1	-15,0	-16,2

¹Nettot inkluderar förutom "CSN studielån" under Riksgäldskontorets nettoutlåning (tabell 4.16) även inbetalningar på inkomsttypen 4000 Återbetalning av lån.

Av tabell 4.18 framgår att statens finansiella sparande på sikt visar ett underskott. Överskottet i de offentliga finanserna kommer i stället att genereras i kommunsektorn och i ålderspensions-systemet vid sidan om statsbudgeten (se tabellerna 4.19 och 4.20). Detta är en följd av att ålderspensionsreformen innebär en omfördelning av det offentliga sparandet från staten till ålderspensionssystemet.

Statsskulden

Statsskulden uppkommer genom statens upplåning för att täcka underskott i den löpande verksamheten eller för att finansiera investeringar och kreditgivning. Statsskuldens utveckling bestäms framför allt av statsbudgetens saldo. Skulden påverkas emellertid också av valutakursförändringar eftersom nära 30 procent av skulden är upplånad i utländsk valuta. Denna del av skulden värderas till aktuella valutakurser.

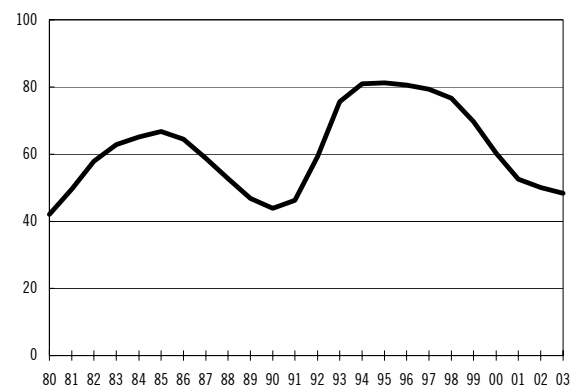
Statsskulden uppgick vid utgången av 1999 till 1 374 miljarder kronor vilket är 75 miljarder kronor lägre än föregående år. Som framgår av tabell 4.16 beräknas statsskulden minska med

228 miljarder kronor under perioden 1999–2003. Statsskulden beräknas minska med 147 miljarder kronor mer än det under perioden ackumulerade budgetsaldot. Den främsta förklaringen till detta är att statsobligationer till ett nominellt värde av 98 miljarder kronor skrivs av mot statsskulden i samband med att medel förs över från AP-fonden 2000 till följd av det reformerande pensionssystemet. En annan viktig förklaring är att kronan antas stärkas mot övriga valutor vilket beräknas minska valutaskulden med cirka 40 miljarder kronor under perioden 1999–2003. Minskningen av statsskulden till följd av kronförstärkningen redovisas under posten skulddispositioner m.m. i tabell 4.16.

I diagram 4.5 redovisas statsskuldens andel av BNP (skuldkvoten) under perioden 1980–2003. Stora budgetunderskott i början av 1990-talet innebar att statsskulden ökade till drygt 75 procent av BNP 1993. Under åren 1994–1997 stabiliserades skuldkvoten kring 80 procent av BNP. Skuldkvoten minskar åren därefter och beräknas uppgå till 48 procent 2003. Den kraftiga minskningen av skuldkvoten beror till största delen på de engångseffekter som har redovisats ovan samt på BNP-tillväxten.

Diagram 4.5 Statsskuldens utveckling 1980–2003

Procent av BNP

4.5 Kommunsektorns finanser

Kommuner och landsting är enligt kommunallagen skyldiga att uppnå ekonomisk balans från och med 2000. Om utfallet visar att kostnaderna överstiger intäkterna skall underskottet täckas inom två år. Bedömningen av hur kommunsektorns konsumtionsutgifter utvecklas har gjorts

mot beaktande av balanskravet. Kalkylerna bygger på oförändrade skattesatser fr.o.m. 2000.

Kommunsektorns konsumtionsutgifter beräknas öka relativt starkt 1999 och 2000 med tillväxttal mellan 1,5 procent och 2,0 procent per år (exklusive den institutionella överföringen av Svenska kyrkan till hushållssektorn). Under perioden 2001–2003 dämpas konsumtionsutvecklingen till drygt 0,5 procent per år, vilket hänger samman med den svagare utvecklingen av skattebasen.

Den institutionella överföringen av Svenska kyrkan till hushållens ideella organisationer minskar kommunsektorns inkomster och utgifter med cirka 13 miljarder kronor från och med 2000. Kommunsektorns finansiella sparande 2001–2002 förutses bli ungefär detsamma som det som prognostiserades i budgetpropositionen för 2000. Det finansiella sparandet beräknas till 11 miljarder kronor i år och till 13 miljarder nästa år.

Om det finansiella sparandet justeras för vissa skillnader jämfört med den kommunala redovisningen, bl.a. skatternas periodisering, årets nyintjänade pensionsrätter, investeringar och avskrivningar, erhålls ett justerat sparande som är jämförbart med årets resultat. Det justerade sparandet förbättras kraftigt fram till 2001. För kommunsektorn som helhet torde balanskravet vara i huvudsak uppfyllt från och med 2000.

Tabell 4.19 Kommunsektorns finanser 1999-2003

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	451	472	487	500	518
Skatter	316	337	348	356	370
Statsbidrag ¹	83	84	87	90	92
Skatter och statsbidrag, % av BNP	20,2	20,2 ²	19,8	19,5	19,5
Övrigt	52	51	53	54	55
Utgifter	454	461	477	497	516
Konsumtion	378	384	399	417	433
Volymförändring ³	2,0	-1,3 ⁴	0,7	0,4	0,6
Övrigt	75	77	79	81	83
Finansiellt sparande	-3	11	10	2	2
Justerat sparande	-3	6	8	5	6

Anm: Kommunsektorn redovisas exkl. kyrkan fr.o.m. år 2000.

¹ Statsbidrag redovisas netto efter avdrag för kommunernas och landstingens avgifter till det kommunala momssystemet.

² Efter överföringen av kyrkan till hushållssektorn. Inkl. kyrkan uppgår andelen till 20,8 %.

³ Årlig procentuell förändring av konsumtionsutgifter i fasta priser.

⁴ Effekten av överföringen av kyrkan från kommunsektorn till hushållens ideella organisationer uppgår till 2,7 % av konsumtionsutgifterna. Exkl. överföringen blir utvecklingstakten 1,3 %.

Källa: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån, Finansdepartementet

4.6 Ålderspensionssystemet

Ålderspensionsreformen innebär att AP-fonden fr.o.m. 1999 har fått en delvis ny roll. Fonden finansierar numera inkomstbaserade ålderspensioner inom det reformerade systemets s.k. fördelningsdel. Finansieringen av efterlevande- och förtidspensioner sker över statsbudgeten. Vidare medför reformen att fondens avgiftsinkomster förstärks genom införande av statliga ålderspensionsavgifter på vissa transfereringar m.m., som betalas över statsbudgeten. Avgiftsuttaget är fr.o.m. i år 10,21 procent för ålderspensionsavgiften och 7 procent för den allmänna pensionsavgiften.

Vid sidan av AP-fonden sker en förmögensuppbyggnad inom premiepensionssystemet. De medel som sedan 1995 avsätts motsvarar intjänad premiepensionsrätt och placeras först i Riksgäldskontoret (RGK) och därefter hos den fondförvaltare som den enskilde själv väljer. Genom att den statliga myndigheten Premiépensionsmyndigheten (PPM) formellt är ägare av fondandelarna inräknas sparandet i premiepensionssystemet i den offentliga sektorn. Under den tillfälliga förvaltningen i RGK ingår avsättningarna till premiepensionssystemet i statens sparande och reducerar därmed statskulden. Under 2000 överförs retroaktiva premiepensionsmedel avseende inkomståren 1995–1998 från RGK till PPM. Därefter överförs medel motsvarande premiepensionsrätten till PPM andra året efter inkomståret. Det sparande som sker inom premiepensionssystemet motsvaras således av ett minskat sparande i staten.

Ålderspensionsreformen medför en påtaglig belastning för statens finanser. Det är en följd av ändrad fördelning av avgiftsinkomster och pensionsutbetalningar mellan staten och pensionssystemet samt statliga ålderspensionsavgifter. Som kompensation överförs under åren 1999 och 2000 ett belopp om 45 miljarder kronor vardera åren från AP-fonden till staten. År 2001 sker ytterligare en överföring på 155 miljarder kronor. Den finansiella infasningen av det reformerade ålderspensionssystemet påverkar det finansiella sparandet under perioden 1999–2001. När infasningen är över beräknas sparandet i pensionssystemet, dvs. AP-fonden och premiepensionssystemet, uppgå till 2,6 procent av BNP åren 2002 och 2003. Det innebär att mer än hela överskottsmålet för de samlade offentliga finanserna ligger i pensionssystemet och används för att bygga upp pensionsfonderna. Överskottet i

Ålderspensionssystemet fördelas med omkring hälften på AP-fonden och hälften på PPM. Jämfört med vad som beräknades i budgetpropositionen för 2000 har det finansiella sparandet, till följd av en större överföring av premiepensionsmedel från RGK:s förvaltning till PPM samt högre inkomster av räntor och utdelningar, reviderats upp med ca 6 miljarder kronor 2000.

Samma faktorer samt högre avgiftsinkomster medför att det finansiella sparandet justeras upp med ca 10 miljarder kronor 2002. För 2001 är sparandet oförändrat jämfört med prognosen i budgetpropositionen.

Tabell 4.20 Ålderspensionssystemet

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	148	235	203	210	220
Avgifter	111	149	155	162	168
Premiepensionsmedel		53	21	22	22
Räntor, utdelningar m.m.	37	32	27	27	30
Utgifter	185	185	300	152	159
Pensioner	135	139	144	150	157
Överföring till staten	45	45	155		
Övriga utgifter	5	1	1	1	1
Finansiellt sparande i ålderspensionssystemet	-37	49	-97	58	61
<i>Procent av BNP</i>	<i>-1,9</i>	<i>2,4</i>	<i>-4,4</i>	<i>2,6</i>	<i>2,6</i>
AP-fonden	-37	-4	-121	33	34
Premiepensionsmyndigheten		53	23	25	27

4.7 Den offentliga sektorns finansier

Förra året uppgick den offentliga sektorns finansiella sparande till 38 miljarder kronor eller 1,9 procent av BNP. Det är nära 30 miljarder kronor över det ursprungligt satta målet om ett överskott på 0,5 procent av BNP.

År 2000 beräknas sparandet till 2,8 procent av BNP, vilket överstiger målet på 2 procent av BNP med en marginal på ca 17 miljarder kronor. De totala inkomsterna sjunker med 1,5–2 procentenheter som andel av BNP jämfört med 1999. Av nedgången beror ca 0,5 procentenheter på att Svenska kyrkan från och med 2000 ej längre räknas in i den offentliga sektorn och därmed bortfaller kyrkoskatten. De offentliga utgifterna reduceras i motsvarande grad av Svenska kyrkans skiljande från staten. Sammantaget sjunker utgifterna som andel av BNP med drygt 3 procentenheter. Därav svarar minskade ränteutgifter för 1 procentenhet.

Vid hittills beslutade och föreslagna regler ökar det finansiella sparandet som andel av BNP till 3,2 procent 2001, till 3,6 procent 2002 och till 4,5 procent 2003. Det förbättrade sparandet beror på en fortsatt nedgång av utgifterna som andel av BNP, bl.a. genom sänkta ränteutgifter för statsskulden. Inkomst- och skattekvoten går ned ytterligare 2001, delvis till följd av att en del av de från och med i år genomförda skattesänkningarna påverkar inkomsterna först nästa år. Den antagna återföringen av den rullande fastighetstaxeringen och återställningen av fastighetsskatten för bostadshyreshus från och med nästa år får till större delen genomslag på skatteinkomsterna 2002. Inkomsterna av räntor och utdelningar minskar eftersom de finansiella tillgångarna minskar, främst genom AP-fondens överföringar till staten (se avsnitt 4.4.3), men även till följd av försäljningar av statligt aktieinnehav. Inkomsterna från dessa försäljningar räknas inte in i det finansiella sparandet. Däremot reduceras den offentliga skulden och ränteutgif-

terna när försäljningsinkomsterna används till amorteringar av statsskulden.

Det prognostiserade finansiella sparandet åren 2001, 2002 och 2003 överstiger målet om ett överskott på 2 procent av BNP med 27, 36, och 59 miljarder kronor. I beräkningarna av ränteutgifter och statsskuld har detta finansiella utrymme beräkningstekniskt överförts till hushållssektorn så att målet för den offentliga sektorns finansiella sparande uppnås exakt.

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld definieras enligt de s.k. Maastrichtkriterierna som det nominella värdet av skulder minskat med den offentliga sektorns innehav av egna skulder. För svenska förhållanden innebär definitionen att statsskulden och den kommunala sektorns skulder på kreditmarknaden minskas med AP-fondens innehav av statliga och kommunala skulder. Den konsoliderade bruttoskulden är lägre än statsskulden och uppgick vid utgången av 1999 till 65,5 procent av BNP. Som andel av BNP har den konsoliderade skulden minskat sedan 1995. Under prognosperioden minskar den även nominellt och beräknas understiga 60 procent av BNP i år.

Nettoskulden, som är nettot av den offentliga sektorns samtliga finansiella tillgångar och skulder, sjunker i takt med de finansiella överskotten och de värdeförändringar som sker på tillgångar och skulder.

Under 2002 beräknas nettoskulden vara borta och vändas till en positiv finansiell nettoställning för den offentliga sektorn. De finansiella tillgångarna, som till största delen finns i pensionssystemet, kommer då att vara större än skulderna.

Jämfört med prognosen i budgetpropositionen för 2000 har det finansiella sparandet reviderats upp med 17 miljarder kronor 2000, med 28 miljarder kronor 2001 och med 17 miljarder kronor 2002. Uppjusteringen beror till större delen på högre skatteinkomster och lägre ränteutgifter än vad som beräknades i budgetpropositionen. De offentliga utgifterna exklusive räntor har också reviderats upp.

Tabell 4.21 Den offentliga sektorns finanser 1999–2003

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	1 188	1 210	1 244	1 292	1 343
<i>Procent av BNP</i>	60,2	58,1	56,7	56,6	56,6
Skatter och avgifter	1 043	1 066	1 106	1 154	1 199
<i>Procent av BNP</i>	52,9	51,2	50,4	50,6	50,6
Kapitalinkomster	70	68	60	58	61
Övriga inkomster	74	76	78	80	83
Utgifter	1 151	1 151	1 173	1 211	1 237
<i>Procent av BNP</i>	58,4	55,3	53,4	53,1	52,2
Transfereringar	464	465	473	485	492
Konsumtion och investeringar	582	599	622	648	673
Ränteutgifter	105	87	77	77	71
Finansiellt sparande offentlig sektor	37	59	71	82	106
<i>Procent av BNP</i>	1,9	2,8	3,2	3,6	4,5
Saldoutrymme			27	36	59
<i>Procent av BNP</i>			1,2	1,6	2,5
Finansiellt sparande enligt mål	10	42	44	46	47
<i>Procent av BNP</i>	0,5	2,0	2,0	2,0	2,0
Finansiell ställning					
Nettoskuld	224	73	14	-39	-91
<i>Procent av BNP</i>	11,4	3,5	0,6	-1,7	-3,8
Konsoliderad bruttoskuld	1 292	1 199	1 153	1 130	1 124
<i>Procent av BNP</i>	65,5	57,6	52,5	49,5	47,4

